

ŠTÚDIE

RAKÚSKY POMOCNÝ ZBOR NA ŤAŽENÍ V RUSKU ROKU 1812

TOMÁŠ SLEZÁK

SLEZÁK, T.: The Austrian Auxilliary-Corps in the Russian Campaign 1812. *Vojenská história*, 5, 3, 2001, pp 3 – 30, Bratislava.

The author tries to fill a gap in to date research of military history in Slovakia. He starts from to date results of Hungarian, Austrian, Czech, Slovak, German, English and American historiography. The study gives a complex and plastic picture of Austrian corps activity in Napoleon's army campaign in Russia in 1812. In second chapter the author gives a survey of coalition wars in 1792 – 1809. The study deals with the characteristics of warfare at the beginning of 19th century as well as with political development in 1809 – 1812.

Military History. Russia. Napoleon's Wars. 1812.

Obdobie zdanlivého mieru v Európe po 5. koalíciej vojne ukončenej Schönbrunnským mierom roku 1809 narúšali znepokojivé príznaky blížiaceho sa vojenského stretnutia medzi Francúzskom a Ruskom. Ani Rakúsko sa nemohlo tomuto konfliktu vyhnúť. Spory medzi Francúzskom a Ruskom sa v priebehu roku 1812 neustále vyhrocovali. Rakúsky minister zahraničných vecí knieža K. Metternich, ktorý chcel zabezpečiť pre Rakúsko čo najvýhodnejšie postavenie, presvedčil rakúskeho cisára a uhorského kráľa Františka I., aby sa monarchia postavila na stranu predpokladaného víťaza. Za daných okolností ním mal byť francúzsky cisár Napoleon. Vo vojenskej konvencii podpísanej v Paríži 14. marca 1812 sa Rakúsko zaviazalo postaviť 30-tisícový pomocný zbor, ktorý mal byť podriadený priamo Napoleonovi. Rakúsko chcelo na základe tejto spojeneckej zmluvy získať späť územia v Dalmácii a zabezpečiť si Halič. Za rakúsku stranu podpísal zmluvu generál jazdectva knieža Karol Filip Schwarzenberg, vojak-diplomat, ktorý v rokoch 1810 – 1811 zastával post veľvyslanca vo Francúzsku. Práve jemu ponúkli funkciu veliteľa rakúskych síl v Rusku, čo po dlhšom váhaní prijal. Schwarzenberg vedel, že jeho úloha bude neľahká, pretože mal ako vojak čo najlepšie bojovať za svojho cisára, no zároveň, podľa želania Metternicha, mal ako politik v čo najväčšej miere rakúsku účasť na bojoch obmedziť, čím by si monarchia ponechala otvorené zadné dvierka aj v prípade francúzskej porážky a následného rokovania s Ruskom. Aj sám Metternich už v apríli a máji 1812 naznačoval ruskému dvoru, že Rakúsko „nepozera na svoju účasť v nadchádzajúcej vojne príliš vážne“ a uisťoval v tajných rokovaniach ruských diplomatov, že zbor sa priveľmi nevzdiali od rakúskych hraníc.¹ Skutočnosť sa však od diplomatických predsavzatí značne odlišovala.

Pôvodný rakúsky pozorovací zbor umiestnený v Haliči stál v priestore Lvov – Radymn – Zločov a po podpise spojeneckej zmluvy sa doplnil do požadovanej sily. Organizačne sa čle-

¹TARLE, J. V.: Napoleonovo ťažení na Rus 1812. Praha, Naše vojsko 1950, s. 33.

nil na štyri divízie – tri pešie a jednu jazdeckú. Hlavným veliteľom bol generál jazdeckta Karol Filip, prvý knieža orlickej sekundogenitúry Schwarzenbergovcov.²

Náčelnikom generálneho štábu zboru sa stal poľný podmaršal Jozef von Stutterheim, ktorý sa vo funkcii veliteľa brigády zúčastnil už bitky pri Slavkove.³ Velenie 1. divízie zboru prevzal poľný podmaršal slobodný pán Leopold Anton von Trautenberg, 2. divízii velil poľný podmaršal slobodný pán Henrich Bessina von Siegenthal, ďalšiu divíziu, zloženú výhradne z pechoty, viedol poľný podmaršal slobodný pán Vincent Fridrich Bianchi a jazdeckú divíziu poľný podmaršal gróf Ján Mária Frimont.⁴ (Podrobné zloženie zboru pozri v tabuľke č. 1 až 5.)

Celkovo sa rakúsky pomocný zbor skladal z 23 349 mužov pechoty, 6790 jazdcov, 4665 delostrelcov a vojakov podporných jednotiek (spolu 35 404 ľudí) a 76 hlavných, ktorí tvorili 27 peších práporov a 44 jazdeckých švadrón. Radová pechota zboru bola tvorená 11 pešími plukmi (21 práporov), doplnená dvomi práporami elitných granátnikov. Ľahkú pechotu zastupovali dva početné hraničiarske prápory a dva prápory poľných strelcov. Ťažké jazdeckto tvorili dva pluky dragúnov (spolu 8 švadrón, 1383 mužov), početnejšie ľahké jazdeckto sa skladalo z dvoch plukov švališerov (12 švadrón, 1841 mužov) a štyroch husárskych plukov (24 švadrón, 3566 mužov).

Pokiaľ ide o národnostné zloženie, pomerne značnú časť zboru tvorili uhorské jednotky, v ktorých sa nachádzali aj muži zo Slovenska. Medzi uhorské jednotky patrili pešie pluky: 2., 19., 32., 33., 34., 39. a 48., dva granátnické prápory pod vedením Kirchenbettera a všetky husárske pluky (1., 4., 6. a 8.) – spolu 14 896 mužov, ktorí boli prítomní dňa 30. júna 1812.⁵ V roku 1781 sa zaviedol konskripčný systém odvodov, ktorými sa dopĺňovali jednotlivé pluky z určitého územia. Tento systém sa v roku 1804 pozmenil, takže v každom konskripčnom okrese sa dopĺňal jeden pluk.⁶ Na Slovensku sa spomedzi peších plukov Schwarzenbergovho zboru regrutoval najmä 2. peší pluk (Bratislavská, Nitrianska a Trenčianska stolica), 19. peší pluk (do 1809 v Košiciach, potom v Stoličnom Belehrade), 33. peší pluk (Liptovská a Oravská stolica). Vojaci zo Slovenska slúžili aj v 32. a v 34. pešom pluku. V rámci dvoch práporov uhorských granátnikov, ktoré sa vytvorili zlúčením granátnických stotín 34., 37. a 60. pešieho pluku sa takisto nachádzali Slováci, pretože v roku 1798 vytvorený 60. peší pluk sa dopĺňoval v Gemeri, Šariši a Spiši. Z jazdeckých plukov sa z územia dnešného Slovenska regrutoval 8. čiastočne aj 1. husársky pluk.⁷

Rakúsky armádny zbor mal pôsobiť na najkrajnejšom pravom krídle Veľkej armády, ktorej pozície siahali od brehu Baltského mora až po Halič. Najbližším zborom, ktorý mal pôsobiť smerom na sever od Rakúšanov, bol 7. saský zbor francúzskeho generála Reyniera v počte 18 500 mužov. Napoleon mal pri útoku na Rusko tri možnosti postupu. Prvá predpokladala začiatok invázie v Kráľovci (vtedy Königsberg, dnes Kaliningrad) a postup pozdĺž Baltského mora až k St. Peterburgu. Druhá sledovala, naopak, južnú trasu, vedúcu cez relatívne bohatú

²Knieža Schwarzenberg sa narodil vo Viedni 15. apríla 1771. Jeho vojenská dráha sa začala v roku 1788, keď sa ako poručík pechoty zúčastnil na vojne proti Turkom. V roku 1790 bol povýšený na majora a od roku 1791 slúžil u Latourových dragúnov. Zúčastnil sa aj na ťaženiach proti revolučnému Francúzsku v rakúskom Nizozemsku. V bitke pri Neerwindene už ako podplukovník velil trom oddielom hulánov. Počas nasledujúceho roku velil v hodnosti plukovníka Zeschwitzovmu kyrysníckemu pluku pri Cateau-Cambresis, za čo bol odmenený krížom Radu Márie Terézie. Bojoval aj v ťaženiach v rokoch 1795 a 1796. V roku 1799 bol povýšený na generálmajora a o rok neskôr na poľného podmaršala. Počas obliehania Ulmu v roku 1805 sa dostal z obklúčenia a po bitke pri Wagram v roku 1809 velil zadnému voju ustupujúcej rakúskej armády. Krátko po vojne bol povýšený na generála jazdeckta. Pre svoje skúsenosti na vojenskom, ako aj na diplomatickom poli sa na funkciu hlavného veliteľa veľmi dobre hodil.

PILCH, J.: Magyar csapatok az 1812. évi hadjáratban. Hadtörténelmi Közlemények, 14, 1913, s. 15.

FRANKENBERGER, O. – FIDLER, J. a kol.: Kdo byl kdo. Slavní vojevůdci. Praha, Libri 1997, s. 262.

³UHLÍŘ, D.: Slunce nad Slavkovem. Třebíč, Akcent 2000, s. 443.

⁴KOVAŘÍK, J.: Zapomenuté tažení 1. část. Přísně tajné, 1999, č. 3, s.17.

⁵PILCH, J.: c. d., s.11.

⁶DANGL, V. – SEGEŠ, V.: Vojenské dejiny Slovenska. III. zväzok. Bratislava, Ministerstvo obrany SR 1996, s. 63.

⁷Tamže, s. 21.

Ukrajinu a pokračujúcu cez Kyjev až k Moskve. Najvýhodnejšia však bola trasa Grodno – Vilnius – Minsk – Orša – Smolensk, ktorá ohrozovala obe najdôležitejšie centrá Ruskej ríše. Francúzska armáda, ktorú však rodení Francúzi tvorili len z polovice, sa skladala z 11 peších, 4 jazdeckých zborov a cisárskej gardy, spolu vyše 600 000 mužov. Na ľavom krídle, opierajú sa o pobrežie mora, stál Macdonaldov 10. zbor zložený prevažne z Prusov, ktorí boli podobne ako Rakúšania povinní poskytnúť francúzskemu cisárovi pomoc. Na juhu, v priestore okolo Kovna, stála hlavná armáda pod osobným Napoleonovým velením v počte 168 000 mužov. Ďalej na juhu to bola menšia armáda talianskeho miestokráľa Eugena de Beauharnais v počte 75 000 mužov a podobne početná armáda (77 000 mužov) Jerôma Bonaparta, inak Napoleonovho mladšieho brata, v rámci ktorej pôsobil aj generál Reynier so 7. saským zborom na jej pravom krídle.⁸ Proti Veľkej armáde stáli tri početne slabšie ruské armády: 1. armáda pod vedením Barclaya de Tolly (127 000 mužov) a Bagrationova 2. armáda (39 000 mužov) boli v postavení proti útočníkom,⁹ 3. armáda generála Tormassova v počte 43 000 mužov a 163 diel stála južne od rozsiahlych Pripiat'skych močiarov a do bojov s hlavnými silami zasiahnuť nemohla, plne však mala zamestnať vojská Schwarzenberga a Reyniera. Na rusko-tureckej hranici sa pohybovala ešte tzv. Dunajská armáda pod vedením admirála Čičagova v počte 60 000 mužov, ktorú Napoleon, predpokladajúci pokračovanie rusko-tureckej vojny, nezobral vo svojich plánoch do úvahy. Taktiež podcenil úlohu 3. ruskej armády sústredenej v okolí Lucka na rieke Styr, o ktorej predpokladal, že má defenzívne brániť Volyň. Základom Napoleonovho plánu bol útok, pri ktorom by vojská jeho brata Jerôma, v rámci nich aj zbor generála Reyniera a rakúsky zbor, púťali vojská generála Bagrationa a generála Tormassova a jemu umožnili vybojovať s hlavnými ruskými silami Barclaya de Tolly rozhodujúcu bitku, ktorá by ruského generála oddelila od Bagrationových vojsk.¹⁰

Generál Schwarzenberg dostal 9. júna rozkaz od cisára Napoleona, aby vyrazil. Rakúšania sa nasledujúci deň vydali na pochod z miesta sústredenia zboru vo Ľvove a 14. júna prekročili hranicu s Varšavským veľkovojvodstvom. V tento deň vydal hlavný veliteľ Všeobecný rozkaz (Generalsbefehl), ktorý oznamoval začiatok ťaženia proti Rusku a kvôli všeobecnej rozpačitosti vyplývajúcej z nechuti bojovať v spojení s tradičným nepriateľom, zdôrazňoval myšlienku boja „spolu s Francúzmi, nie za nich“, apeloval na vojenskú česť všetkých jednotiek, aby si splnili svoju povinnosť a vyzýval k boju za cisára a slávu rakúskych práporov.¹¹

Už počas prvých dní pochodu do oblasti v okolí mesta Siedlce východne od Varšavy, kde sa mal zbor sústrediť a nadviazať kontakt s Veľkou armádou, sa jednotky stretli s ťažkosťami, ktoré mali poznamenať celý priebeh ťaženia: chudobná krajina s riedkou cestnou sieťou znemožňovala dostatočný prísun proviantu; piesočnatá zem sťažovala postup; nezvykle vysoké denné teploty prinútili generála Schwarzenberga vydať rozkaz k nočným pochodom – znamenali pre presúvajúce sa jednotky prvé útrapy.¹² Priestor v okolí Siedlce dosiahol zbor 25. júna a vzápätí sa dostal do kontaktu s generálom Reynierom. Od neho sa dozvedel o začiatku invázie v predošlý deň, keď Napoleon prekročil Nemen.¹³ Po namáhavom pochode bol nevyhnutný odpočinok, počas ktorého sa všetky jednotky zhromaždili, oneskorenci sa spojili so svojimi plukmi a zabezpečilo sa čo najlepšie zásobovanie. Kým sa jadro zboru zhromažďovalo, vyslal Schwarzenberg brigádu generála Frehlicha, ktorú tvoril 1. a 6. husársky pluk na prieskum smerom k hranici s Ruskom, ktorá prechádzala uprostred rieky Bug. Dňa 30. júna

⁸ESPOSITO, V. J., ELTING, J. R.: A Military History and Atlas of Napoleonic Wars, New York, Frederick A. Praeger Publishers 1980, mapa č. 107.

⁹ŽILIN, P. A.: Kutuzovova protiofenzíva v roce 1812. Praha, Naše vojsko 1953, s. 41.

¹⁰Podrobnejšie k priebehu Napoleonovho ťaženia do Ruska v roku 1812 pozri BOGDANOVIC, M. I.: Otečestvennaja vojna i ruskoje obščestvo, zv.1 – 7. Moskva 1912; TARLE, J.V.: Napoleonovo tažení na Rus 1812. Praha, Naše vojsko 1950; ŽILIN, P. A.: Kutuzovova protiofenzíva v roce 1812. Praha, Naše vojsko 1953.

¹¹Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr.1. Wien Verlag des Regimentes 1898, s. 264 – 265.

¹²Geschichte des k.u.k. Infanterie-Regimentes Nr.2. Wien 1895, s. 329.

¹³KOVARÍK, J.: c. d. 1. časť, s.18.

hlásili husárske hliadky ústup ruských jednotiek od brehu rieky do hĺbky svojho zázemia páliac pri tom sklady so zásobami, o čom svedčili veľké stĺpy dymu stúpajúce k oblohe.¹⁴ Vzhľadom na to vydal generál Schwarzenberg rozkaz prekročiť rieku Bug smerom na Drohiczyn, čo sa bez nepriateľského odporu podarilo 3. júla. Rakúsky pomocný zbor tak vstúpil na nepriateľské územie.

Terénne a prírodné podmienky oblasti, ktorá bola počas celého ťaženia pôsobiskom zboru, boli pre vedenie vojenských operácií naprosto nevhodné. Celý priestor ohraničovala na juhu Halič, na juhovýchode rieka Styr, na východe obrovské Pripiat'ské močiare, na severe rieky Nemen a Narev a na západe Bug. Menšiu západnú časť tejto oblasti tvorila rovina s nižšími piesočnatými kopcami s miernymi svahmi, porastená lesmi. Na východe bol hustý Bielovežský prales a pripiatske močiare tiahnuce sa od rieky Muhavec a obklopujúce rieku Pripiat', ktorá spolu s množstvom svojich prítokov odvádzala kalnú vodu smerom na východ. Celá oblasť pozostávala z močiarov a podmočených lúk popretkávaných riekami a potokmi, ktoré pre široké okraje bahnitých nánosov boli takmer neprekročiteľné. Z hlbokých močarísk vyčnievali piesočnaté kopce, ktoré tvorili jediné vhodné miesto na osídlenie, a boli preto zväčša útočiskom malých osád obývaných jednoduchým domácim obyvateľstvom. Domy boli z dreva, až na kostoly, kláštory a obydlia tých najbohatších. Málopočetné cesty viedli po hrádzach a predstavovali tak pre postupujúce útočiace vojsko veľmi nebezpečné úseky, pretože sa dali ľahko zatarasiť. V celom priestore existovali len dve väčšie cesty – prvá viedla z Brest-Litovska cez Pružany a Slonim do Minska a druhá z Lubešova cez Pinsk do Nesvižu. Obe boli z piesku a zeminy, a preto boli schodné len za priaznivého počasia. Pohyb mimo ciest bol takmer nemožný. Rozvinutie do bojových šíkov bolo možné len na suchých a vyššie položených miestach. Delostrelectvo sa na rozbahnenej pôde takmer nedalo použiť. Aj pešiaci a jazdci sa často zabárali do bahna a mohli napredovať len roztrúsene a s veľkými ťažkosťami. Prekračovanie nespočetných riek a kalných potokov bolo rovnako náročné, pretože pozdĺž močaristých brehov bolo treba vybudovať dlhé násypy a bahnisté koryto iba zriedka udržalo pilóty mostu. Existujúce mostné konštrukcie boli väčšinou poškodené a vyžadovali si opravu a cez menšie mostíky sa dalo prechádzať len po jednom, čo znamenalo veľké zdržanie a poskytovalo nepriateľským strelcom vhodný cieľ. Zásoby potravín boli takisto biedne, postačujúce boli len čriedy dobytky a koní. Okrem pastierstva bol hlavným spôsobom obživy obyvateľstva rybolov. Vojakom veľmi neprijímali život aj všadeprítomné mračná komárov a vlhko. Najmä pre jazdu boli nebezpečné nočné útoky vlkov, ktoré plašili kone a nezriedka spôsobili zdržanie celých plukov zamestnaných zháňaním zvierat v močiaroch.¹⁵

Kým hlavné sily zboru prekračovali 3. júla 1812 po troch postavených mostoch pri Mielniakách rieku Bug,¹⁶ vyslal Schwarzenberg predsunutý predvoj tvorený jazdeckou brigádou generálmajora Fréhlicha a brigádou generálmajora Mohra, aby prenasledoval ruské oddiely pri ich ústupe. Zadný voj zboru tvorila brigáda generálmajora Wredeho.¹⁷ Menšia časť predvoja, zahrňujúca 5. prápor poľných strelcov a 2. švadrónu 8. husárskeho pluku pod vedením plukovníka Sudena, smerovala na Brest-Litovsk, kým zvyšok pokračoval na Pružany, ktoré sa podarilo dosiahnuť 5. júla.¹⁸ Sudenov oddiel sa ako prvý dostal do kontaktu s nepriateľom, keď husári napadli ruskú hliadku, ktorú rozprášili.¹⁹

Hlavné sily zboru bez odporu prišli 10. júla k Pružanom, kde sa utáborili. Jednotlivé oddiely potom zaujali pozorovacie postavenia proti ruským jednotkám. Brigáda generála Zechmeiste-

¹⁴Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr.1., s. 267.

¹⁵Geschichte des k.u.k. Husaren-Regiments Nr. 6. Rzeszov, Verlag des Regimentes 1897, s. 598 – 599. PILCH, J.: c. d., s. 18 – 19.

¹⁶Geschichte des k.u.k. Infanterie-Regimentes Nr. 2., s. 329.

¹⁷Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr. 4., s. 373.

¹⁸PILCH, J.: c. d., s. 26.

¹⁹Tamže.

ra stála v okolí Kobrinu sledujúc postup predvoja 3. armády, ktorý sa blížil z juhu a nadviazala spojenie so Sudenovým vyčleneným oddielom v Brest-Litovsku. Frehlichova brigáda zaujala podobné postavenie v Maleci a vyslala hliadky smerom na východ – na Pinsk. Mohrove oddiely (9. peší pluk a 4. husársky pluk) stáli na severozápad od Pružian v Sielo-Vielikoje s rozkazom nadviazať kontakt so 7. zborom generála Reyniera, ktorý spolu s ostatnými jednotkami Jerômovej armády prenasledoval ruské sily generála Bagrationa a nachádzal sa v tom čase v priestore medzi Ružanmi a Slonimom.²⁰ V tomto postavení zostali hlavné jednotky zboru až do 19. júla. Podarilo sa im splniť svoje úlohy – nadviazať kontakt s Reynierom, kryť pravé krídlo útočiacich francúzskych zborov a zároveň chrániť východné hranice Varšavského veľkovojvodstva.²¹

Celková situácia bola pre Rakúšanov priaznivá a odpor ruských oddielov minimálny až na drobné zrážky s ruskou nepravidelnou kozáckou jazdou. Ústup dvoch hlavných ruských armád hlbšie do vnútrozemia však nútil Napoleona, aby ich čo najdôraznejšie prenasledoval, ak chcel zabrániť ich spojeniu. Najmä 2. ruská armáda generála Bagrationa prenasledovaná neskúseným Jerômom ustupovala usporiadane a unikala francúzskym zborom.²² Napoleon v úmysle posilniť Jerômove jednotky²³ a zároveň zatiahnuť rakúske jednotky hlbšie na územie nepriateľa smerom na Minsk,²⁴ v polovici júla nariadil, aby si rakúsky zbor a 7. zbor generála Reyniera vymenili úlohy a miesto. Schwarzenberg sa mal presunúť do okolia Nesvižu a saský Reynierov zbor dostal rozkaz sa vrátiť a udržať líniu Brest – Kobrin – Pinsk proti postupu 3. armády generála Tormassova. Tieto jednotky, ktorých úmysly i silu Napoleon podcenil²⁵, práve v tomto čase dostali rozkaz vyraziť od Lucka na sever do Pripiaťskej oblasti.²⁶

Keďže zásobovanie zboru bolo do značnej miery závislé od ukoristených potravín, vyčlenil generál Schwarzenberg silné oddiely podmaršala Trautenbergu a brigádu generála Frehlicha, aby zabezpečili odvoz zásob do Nesvižu južnou cestou cez Drogičín, Pinsk, Logišin a Kleck. Tejto vyčlenenej jednotke velil podmaršal Frimont. Oddiel dorazil 22. júla do Pinska a po vystriedaní saskými jednotkami pokračoval, eskortujúc 1174 vozov smerom na sever. Hlavné sily postupovali cez Kosovo, Slonim, Polonku a Snov. Obe časti zboru sa spojili v Nesviži 29. júla okrem brigády generála Mohra, ktorá stála pri Tunkoviciach a brigády generála Frehlicha, ktorá zostala v Klecku.²⁷

Kým sa rakúsky zbor ostrými pochodmi presúval na severovýchod, generál Reynier, naopak, zaujímal postavenia, aby čelil ruskej armáde. Reynierove sily v počte 17 100 mužov²⁸ však boli prislabé, aby zastavili na sever postupujúce nepriateľské jednotky.

Tretia ruská armáda svojou silou Reynierov zbor značne prevyšovala. Skladala sa zo štyroch armádnych zborov. Prvý podliehal generálovi pechoty Kamenskému a tvorila ho 18. pešia divízia (12 peších práporov), granátnická brigáda (6 práporov) a Pavlogradský husársky pluk (8 jazdeckých švadrón). K zboru generála Kamenského boli pridelené 4 delostrelecké roty. Druhému zboru zloženému z 9. a 15. pešej divízie (po 12 práporov), ako aj z Alexandrinského husárskeho pluku (8 švadrón) velil generálporučík Markov. Pod jeho velenie spadalo aj 7 delostreleckých rôt. Tretiemu zmiešanému zboru velil poľný podmaršal barón Sacken, ktorému podliehala 36. pešia divízia (12 práporov), 11. jazdecká divízia (16 švadrón) a Lubniansky husársky pluk (8 švadrón), ako aj 2 delostrelecké roty. Jazdecký zbor Tormassovovej armády

²⁰Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr. 4., s. 373.

²¹PILCH, J.: c. d., s. 27.

²²TARLE, J.V.: c. d., s. 93 – 95.

²³PILCH, J.: c. d., s. 31.

²⁴KOVAŘÍK, J.: c. d. 1. časť, s. 20 – 21.

²⁵PILCH, J.: c. d., s. 32.

²⁶KOVAŘÍK, J.: c. d. 1. časť, s. 21.

²⁷PILCH, J.: c. d., s. 32 – 33.

Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr.1., s. 267 – 268.

²⁸KOVAŘÍK, J.: c. d. 1. časť, s. 21.

tvorila Berdejevova a Chruščovova jazdecká brigáda (po 8 švadrón), Knorringov hulánsky tátsky pluk (8 švadrón), Taganrofský, Serpuchovský a Vladimirovský dragúnsky pluk (spolu 12 švadrón). Jazdeckému zboru velil generál gróf Lambert. Tormassov disponoval navyše 9 kozáckymi plukmi a 3 delostreleckými a sapérskymi rotami. Tretiu armádu tvorilo spolu 54 peších práporov, 76 jazdeckých švadrón, 9 kozáckych plukov a 16 rôt delostrelcov a sapérov.²⁹

Generál Tormassov vyslal svoje oddiely v troch kolónach, aby protivníkov zmiatol. Najzápadnejšou trasou postupovali jednotky generála Lamberta, inak Francúza v ruských službách,³⁰ zložené zo 4 práporov pechoty, 16 jazdeckých švadrón, 3 kozáckych plukov a 6 diel, ktoré sa z Lucka presunuli na západ, prekročili rieku Bug a po oboch brehoch postupovali na sever s cieľom obsadiť Brest-Litovsk. Na pravom krídle sa okolo Lubešova a cez Dolsk presúvala jednotka generála Melissina zložená z 1 pešieho pluku, 2 granátnických práporov, 1 dragúnskeho pluku a 3 husárskych švadrón. Jej útok smeroval na Ivanovo a na Pinsk a slúžil len na odvedenie pozornosti. Zvyšok ruských síl pochodoval v hlavnej kolóne, ktorej predvoj tvoril 1 peší pluk, jeden a pol pluku husárov a 1 kozácky pluk pod vedením generála Čaplica. Hlavné sily postupovali cez Kovel' a Ratno na Kobrin. V Ratne sa od nich oddelila jednotka kniežaťa Ščerbatova zložená zo 6 peších práporov, 8 husárskych švadrón a 24 diel, ktorá mala posilniť generála Lamberta pri obsadení Brest-Litovska. Lambertove a Ščerbatovove jednotky sa mali potom pripojiť k hlavným silám pri Kobrine. Na sever postupovala takmer celá Tormassovova armáda okrem jednotiek generála Sackena (6 práporov a 12 švadrón), ktoré strážili jeho tylo, Chruščovových oddielov (8 švadrón a 2 kozácke pluky), ktoré blokovali hranicu s Varšavským veľkovevodstvom a 6 práporov, ktoré posilnili zbor pri Mozyre na východe.³¹

Pri striedaní pozícií Schwarzenbergových a Reynierových jednotiek došlo k chybe: Rakúšania urýchlene sa presúvajúcí k Nesvižu vyprázdnilí pevnosť v Breste skôr, než ju obsadili saské oddiely a aj v celkovom pohľade sa 7. zbor pri zaujímaní nových pozícií oneskoroval. Reynier mal primálo síl, aby zablokoval obe cesty z Polesia do Litvy (1.-Luck – Pinsk – Minsk, 2.-Luck – Brest – Slonim), a preto sa rozhodol obsadiť len jednu z nich. Kým hlavné sily zboru sa nachádzali ešte v okolí Kartuskej-Berezy, jeho predvoj tvorený brigádou generála Klengela so 4 prápormi pechoty, 1 plukom hulánov, čiže spolu asi 3000 mužov a 8 diel³², sa nachádzali pri Kobrine. Vyčlenené oddiely sa ponáhľali obsadiť cestu ruským kolónam, no do Brestu dorazili včas len dve saské švadróny, ktoré generál Lambert takmer bez strát zničil či zajal.³³

Klengelova brigáda bola čoskoro pri Kobrine obkl'účená Lambertovými jednotkami, ktorým navyše prichádzali na pomoc oddiely predvoja hlavnej kolóny pod velením generála Čaplica. Napriek veľkej presile sa saská brigáda už od rána 27. júla húževnato bránila. Pri nedostatku munície do muškiet aj diel a pod ťažkou paľbou ruských kanónov bol napokon zvyšok brigády prinútený okolo druhej hodiny popoludní zložiť zbrane. Do zajatia padlo navyše 2300 mužov a 77 dôstojníkov na čele s veliteľom.³⁴ Saská brigáda stála proti 5000 mužom vedených ruským generálom Lambertom a neskôr až proti 12 000 nepriateľom celých desať hodín. Generál Tormassov ocenil statočnosť Sasov a správal sa k nim so všetkou úctou.³⁵

Generál Reynier sa najskôr nechal zmiast' oddelenými presunmi ruskej armády a vydal sa smerom na Chomsk, aby čelil predstieranému útoku generála Melissina,³⁶ a preto nestihol prísť Klengelovej brigáde na pomoc. Keď sa potom dostal 27. júla až do vzdialenosti, z ktorej počul dunenie delostrel'by a od utečencov sa dozvedel o osude svojho predvoja, správne usúdil,

²⁹PILCH, J.: c. d., s. 35.

³⁰KOVARÍK, J.: c. d. I. časť, s. 21.

³¹PILCH, J.: c. d., s. 35 – 36.

³²Tamže s. 36.

³³KOVARÍK, J.: c. d. I. časť, s. 22.

³⁴PILCH, J.: c. d., s. 36.

³⁵KOVARÍK, J.: c. d. I. časť, s. 23 – 24.

³⁶PILCH, J.: c. d., s. 36.

že zo zvyšnými oddielmi v počte asi 14 000 mužov sa celej Tretej armáde nemôže sám postaviť a začal urýchlený ústup k Pružanom. Tormassov ho však neprenasledoval, pretože mal problémy so zhromaždením a preskupením rozptýlených jednotiek, ktoré naliehavo potrebovali oddych. Zároveň musel čakať na omeškané zásobovacie konvoje, ktoré uviazli v močiaroch. Preto postup svojich oddielov zastavil pri Antopole.

Reynier zároveň s ústupom vyslal kuriérov na sever, dúfajúc, že zastihne Schwarzenberga so žiadosťou o pomoc. Rakúsky zbor našťastie od Nesvižu postupoval len pomaly. Po doručení naliehavých správ 30. júla 1812³⁷ generál Schwarzenberg usúdil, že osamotený Reynierov zbor nedokáže Tormassova zadržať a postup celej nepriateľskej armády do tyla postupujúceho francúzskeho vojska by mohol mať nedozierne následky. Keby sa Tormassovovi podarilo obsadiť Grodno alebo dokonca Vilnius, čiže mestá, cez ktoré prebiehala hlavná zásobovacia línia Veľkej armády, Napoleonovo ťaženie by bolo stratené. Preto Schwarzenberg napriek cisárovmu nariadeniu postupovať na Minsk, vydal rozkaz vydat' sa v troch kolónach³⁸ smerom na Slonim, kde sa oba zbory mali spojiť a spoločne zastaviť ruský postup. V Nesviži zanechal len podplukovníka Kinského s troma pešími stotinami a asi stovkou jazdcov, aby kontrolovali cestu do Pinska a zároveň udržiavali spojenie s Veľkou armádou.³⁹ K cisárovi vyslal posla, aby ho informoval o zmenenej situácii a novom postupe rakúskeho zboru. Napoleon Schwarzenbergovo rozhodnutie schválil a určil ho za veliteľa síl oboch spojených zborov.⁴⁰

K spojeniu oboch zborov došlo pri Slonime 2. a 3. augusta 1812. Keďže existovali správy o prítomnosti nepriateľského predvoja v Ružanoch, vyslal veliteľ rakúskeho zboru švadrónu ritmajstra Paulinyho z 1. husárskeho pluku na prieskum. Paulinymu sa 4. augusta podarilo prekvapiť o desiatej hodine večer silný ruský predvoj pozostávajúci zo 600 kozákov a jednej švadróny ruských husárov, ktorí nechali svoje kone Rakúšanom napospas a v zmätku ustúpili do lesa. Cisárski husári ukoristili ružanský sklad so zásobami.⁴¹

Dňa 5. augusta sa do Ružian dostali aj hlavné sily oboch zborov a vyčleneným oddielom plukovníka Sudena a generála Mohra sa podarilo obsadiť sieleckú cestu (Suden) a kartuskoberežský priesmyk (Mohr), čím bola Rusmi prerušená cesta do Varšavského veľkovojskovodstva znova zabezpečená. Generál Schwarzenberg sa s generálom Reynierom dohodol na spoločnom pláne zaútočiť na ruskú armádu a prinútiť ju k ústupu. Reynier mal so svojimi jednotkami postupovať cez Novi Dvor a Sielo Vieliokoje a priblížiť sa tak k ľavému krídlu nepriateľa, kým rakúske sily mali postupovať čelne. Trautenbergova divízia bola preto vyslaná do Sielcu, Siegenthalove, Bianchiho a Frimontove jednotky do Kartuskoj-Berezy. Útok na ruské pozície sa mal uskutočniť niekde v priestore Malecu a Pružian. Vyčlenená jednotka generála Mohra, tvorená dvoma prápormi 30. pešieho pluku De Ligne, 4. husárskym plukom Hessen-Homburg a jednou trojlibrovou batériou mala strážiť prechod cez rieku Jasioldu a zostať v Diadách, odkiaľ mala udržiavať spojenie s plukovníkom Kinským v Nesviži.

Oddiel generála Mohra stál od 7. augusta proti silám generála Melissina, ktoré sa nachádzali v priestore medzi mestami Chomsk a Pinsk. Až na menšie zrážky medzi predsunutými hliadkami oboch protivníkov však nedošlo k nijakej väčšej bitke.

Po vyčleníení Mohrovho oddielu sa zmenilo aj usporiadanie jednotiek zboru. Ľavé krídlo tvorené divíziou poľného podmaršala Siegenthala zahrňovalo brigádu generálmajora Mayera (9. a 41. peší pluk, 7. prápor poľných strelcov) a jazdeckú brigádu generálmajora Frehlicha (1. a 6. husársky pluk). Siegenthalovi podliehala aj jedna trojlibrová a jedna jazdecká delostrelecká batéria. Stred zboru tvorila divízia poľného podmaršala Bianchiho, zložená z pešej

³⁷Geschichte des k.u.k. Infanterie-Regimentes Nr. 2., s. 330.

³⁸Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr. 1., s. 268.

³⁹PILCH, J.: c. d., s.37.

⁴⁰KOVAŘÍK, J.: c. d. 1. část, s. 24.

TARLE, J.V.: c. d., s. 107 – 108.

⁴¹Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr. 1., s. 268.

brigády generálmajora Lilienberga (19. a 48. peší pluk), brigády generálmajora Hessen-Homburga (2. a 33. peší pluk) a z brigády generálmajora Lichtensteina (32., 34. peší pluk, 2 prápory granátnikov, 1 šesťlibrová batéria). Pravé krídlo pod vedením poľného podmaršala Trautenbergera sa skladalo z brigády plukovníka Sudena (5. prapor poľných strelcov a 1 prapor hraničiarov) a z brigády generálmajora Pflachera (39. a 58. peší pluk). Delostrelectvo pravého krídla tvorila jedna šesťlibrová batéria. Jazdeckej zálohe v sile jednej divízie velil poľný podmaršal Frimont. Podliehala mu jazdecká brigáda generálmajora Zechmeistera (2. a 3. švališerský pluk, 1 jazdecká batéria) a jazdecká brigáda generálmajora Wredeho (4. a 12. dragúnsky pluk, 8. husársky pluk). Zborovému delostrelectvu zorganizovanému do jednej brigády (5 batérii) velil generálmajor Wachtenburg.⁴²

Kým sa rakúske a saské jednotky presúvali, jednotlivé ruské oddiely im postupovali oproti. Generál Lambert sa nachádzal pri Pružanoch, Chovanskij so 4 prápormi a dvoma delostreleckými rotami pri Maleci, Čaplic s 8 prápormi, 12 švadrónami, 4 kozáckymi plukmi a 3 rotami delostrelcov pri Siegnieviciach, Melissino s jedným peším plukom, dvomi granátnickými prápormi a tromi švadrónami husárov v Pinsku a hlavné sily pod priamym Tormassovovým velením sa nachádzali pri Kobrine.⁴³ Čaplicove a Chovanského jednotky boli od hlavných síl oddelené asi 30 km širokým pásmom nepriechodných močiarov, rozprestierajúcich sa na približne trojuholníkovej ploche, ktorej vrcholy tvoril Kobrin na juhozápade, Antopol na juhovýchode a Pružany na severozápade.

V ranných hodinách 8. augusta sa predvoj rakúskych síl dostal do kontaktu s ruskými oddielmi. Prví spozorovali nepriateľa husári z 1. pluku, ktorý bol súčasťou brigády generála Frelhicha. Hoci boli ruské jazdecké oddiely v počte asi 2000 mužov v presile, husári 1. a 6. pluku odvážne zaútočili. Na miesto zrážky sa začala presúvať aj Frimontova jazdecká divízia a zvyšok Siegenthalovej divízie, ktorý však pre močiare nedorazil včas. Ruské jazdecké pod náporom husárov ustúpilo k Chovanského pechote a delostrelectvu, ktoré stálo pri Siegnieviciach, kam sa ruský generál presunul od Malecu.⁴⁴ Do rakúskeho útoku sa zapojil aj O'Reillyho švališerský pluk a jedna jazdecká batéria pod velením poručíka Wenera.⁴⁵ Okolo tretej hodiny popoludní sa k útoku pripojili i Hohenzollernovi švališéri a 8. Kienmayerov husársky pluk, ako aj niekoľko delostreleckých batérií.⁴⁶ Kým na pravom rakúskom krídle ostreľovalo delostrelectvo nepriateľskú pechotu, na ľavom sa rozpútal silný boj medzi rakúskymi a ruskými jazdeckými oddielmi, ktoré mali podporu delostrelectva strieľajúceho kartáčové strely. Urputnosť bojov potvrdzuje i smrteľné zranenie veliteľa 1. husárskeho pluku plukovníka baróna Horvátha, ktoré utrpel, keď pred očami generála Schwarzenberga viedol úspešný protiútok.⁴⁷ Napokon boli Chovanského a Čaplicove sily porazené a náhlivo ustupovali smerom na juh na Antopol. Tým sa ruské sily rozdelili a jednotky generála Lamberta pri Pružanoch zostali osamotené. Siegenthalova divízia prenasledovala ustupujúce ruské oddiely a zvyšok rakúskeho zboru začal 10. augusta postupovať smerom na západo-severozápad na Pružany, pri ktorých sa mal spojiť s Reynierom.

Dňa 11. augusta dopoludnia došlo k ďalším zrážkam s Rusmi. Aj vojská generála Reyniera sa stretli s tvrdým ruským odporom. Kienmayerov 8. husársky pluk bol vyslaný na pomoc Sasom a zároveň celá Trautenbergova divízia zaútočila na Lambertove jednotky podporované prichádzajúcimi Tormassovovými silami. Poľní strelci a hraničiari plukovníka Sudena sa rozvinuli a vytlačali ruské oddiely z lesa.⁴⁸ Husári z 8. pluku zatiaľ obsadili s pomocou Rey-

⁴²PILCH, J.: c. d., s. 39.

⁴³Tamže, s. 40.

⁴⁴Tamže.

⁴⁵Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr.1., s. 269.

⁴⁶Tamže, s. 270.

⁴⁷Tamže, s. 270 – 271.

⁴⁸KOVARÍK, J.: c. d. 1. časť, s. 25.

PILCH, J.: c. d., s. 42.

nierových síl Pruzany. Rozvinutú ľahkú pechotu čoskoro začali podporovať rakúske delá, na čo však začalo paľbu aj ruské delostrelectvo, umiestnené vo výhodnej pozícii na výšinách pri Gorodečnej.⁴⁹ Spojeným silám Dukovho 39. a Beaulieuovho 58. pešieho pluku, ktoré vystriedali ľahkú pechotu v útoku, sa okolo ôsmej hodine večer, napriek prudkej kartáčovej paľbe, podarilo obsadiť dôležitý Kozybrod. Trautenbergova divízia podporovaná Frimontovým jazdectvom sa vysunula dopredu, kým zvyšok zboru postúpil ku Gorodečnej. Reynierove sily sa nachádzali na pravom krídle spojeneckých jednotiek pri dedine Podubnie. Tormassov, naopak, ustúpil do silných pozícií pri dedine Zavnice a svoje jednotky oprel o výhodný terén na vrškoch. Obe nepriateľské armády stáli proti sebe v predvečer prichádzajúcej bitky.⁵⁰

Terén, v ktorom sa 12. augusta 1812 odohrala bitka pri Podubní, bol veľmi zložitý. Celá oblasť bola čiastočne zarastená močaristými lesmi a kroviskami, ktoré boli len ťažko prichodné. Dejisko bitky bolo približne vymedzené na východe kobrinskou cestou, ktorá viedla v smere sever – juh. Iné menšie cesty vybudované na hrádzach ponad močaristú pôdu viedli: jedna z Gorodečnej na severovýchodnom cípe bojiska smerom na Teuli na juhozápade a druhá zo Šerševa, obce na juhozápadnom cípe, smerom na juh. Celá oblasť mala tvar približného trojuholníka. Severovýchodný vrchol ležal pri Gorodečnej a Charkách, juhozápadný pri Šerševe. Tieto dva body boli spojené líniou asi 700 až 800 metrov širokého údolia potoka Gorodečná. Na sever od potoka sa nachádzali v smere od juhozápadu na severovýchod obce Šeršev, Podubnie a Zabin. Východnú stranu trojuholníka tvorila už spomínaná kobrinská cesta. Južná strana bola lemovaná vyvýšenými pozíciami, o ktoré sa opierali ruské jednotky. Posledným výrazným bodom oblasti boli kuvacické lesy rozprestierajúce sa na juh od Šerševa.

Po skončení bojov v predošlý deň zaujali nepriateľské vojská postavenia oproti sebe. Tormassovove oddiely stáli opreté o vršky oproti Gorodečnej a Podubniu. Na pravom krídle stálo jazdectvo generála Lamberta, v strede peší zbor generálporučička Markova, tvorený 9. pešou divíziou (veliteľ generál Udomov) a 15. pešou divíziou. Trochu pozadu a skoro v pravom uhle s hlavnou líniou sa nachádzal zbor generála pechoty Kamenského, ktorého jadro tvorila Šerbatovova 18. pešia divízia.⁵¹ Delostrelectvo bolo sústredené proti Podubniu a Gorodečnej. Hlavný veliteľ 3. armády nevenoval veľa pozornosti prieskumu a obmedzil sa na vyčkávanie rakúsko-saského útoku v pozícii, ktorá bola preňho výhodná. Ruské sily tvorilo 24 peších práporov, 38 jazdeckých švadrón, 3 kozácke pluky a 6 delostreleckých batérií, spolu asi 28 000 mužov.⁵²

Zbory generálov Schwarzenberga a Reyniera boli pred bitkou rozmiestnené nasledovne: na ľavom krídle, ktoré ležalo na severovýchode pri Gorodečnej, stála Trautenbergova divízia, podporovaná Wredeho brigádou Frimontovej divízie. Týmto oddielom velil podmaršal Frimont. Zvyšné sily rakúskeho zboru táborili za Gorodečnou. Reynierov zbor stál na pravom krídle, v priestore medzi Podubním a Zabinom, Zechmeisterova jazdecká brigáda, ktorú Schwarzenberg poslal, aby posilnila Sasov, sa nachádzala pri Zabine. Jeden oddiel saskej ľahkej jazdy obsadil cestu južne od Šerševa vedúcu cez kuvacický les a hlásil, že v tejto oblasti sa nenachádzajú žiadne ruské oddiely. Rakúske jednotky tvorilo spolu 25 peších práporov, 38 jazdeckých švadrón a 68 diel, Sasi mali 13 peších práporov, 16 jazdeckých švadrón a 4 batérie, čiže spolu 33 600 mužov.⁵³

Schwarzenberg a Reynier správne usúdili, že čelný útok na nepriateľa, ktorý stál v pevnej a výhodnej obrannej pozícii, by bol s najväčšou pravdepodobnosťou odsúdený na neúspech. Obchvat ruského pravého krídla ležiaceho na východe bol cez močariská neuskutočiteľný, zostával len obchvat ľavého krídla. V prospech tohto plánu hovorila aj skutočnosť, že Tor-

⁴⁹KOVAŘÍK, J.: c. d. 1. část, s. 25.

⁵⁰PILCH, J.: c. d., s. 43.

⁵¹KOVAŘÍK, J.: c. d. 1. část, s. 26.

⁵²PILCH, J.: c. d., s. 196.

⁵³Tamže, s. 195.

massov precenil nepriechodnosť kuvacického lesa na západ od svojho ľavého krídla a nevyaslal tým smerom ani prieskumné oddiely. Obaja velitelia sa zhodli na tom, že kým väčšina rakúskych oddielov bude pútať Rusov pri Gorodečnej a Podubní, Reynierov zbor posilnený Zechmeisterovou a Lilienbergovou brigádou zatiaľ obide ruské ľavé krídlo a napadne nepriateľa z boku a zozadu.

Už v noci sa saské a rakúske jednotky určené na obchvat začali presúvať lesom do Tormassovho boku. Nevýhodou plánu bola skutočnosť, že ruskí velitelia mali zo svojho zvýšeného stanoviska vynikajúci výhľad na celé bojisko. Nočný obchvat sa však so silami vyčerpanými po zrážkach a pochodoch predošlého dňa nedal uskutočniť. Reynierove jednotky sa dali do pohybu po siedmej hodine ráno.⁵⁴ Jeho sily sa pokúsili trochu predčasne napadnúť ruské ľavé krídlo, no Tormassov si útok včas všimol a vyslal proti nepriateľovi Kamenského oddiely. Ruský protiútok bol úspešný a päť peších a dva dragúnske pluky s dvoma delostreleckými batériami zaujali postavenie naproti Podubniu.⁵⁵ Napriek odrazenému útoku postupovali sasko-rakúske jednotky pomaly v obkľučovaní protivníka a krátko pred poľudním sa vynorili z kuvacického lesa na mieste, kde priamo ohrozovali tylo Tormassovovej armády. Jednotlivé ruské oddiely museli urobiť čelom vzad, aby tomuto ohrozeniu čelili, a tým sa vlastne z ruského ľavého krídla stalo pravé a naopak.

Šestnásť saských diel začalo paľbu na ruské pozície, ale nasadenie Lambertových ľahkých strelcov ich donútilo pred mierenou paľbou cúvnuť. Takisto útok rakúskeho Hohenzollernovho a saského Polenzovho švališerskeho pluku narazil na húževnatý odpor Pavlogradských husárov. Zakrátko sa z lesa vynorila aj sasko-rakúska pechota a postupovala proti ruskému pravému krídlu.⁵⁶

Postavenie jednotlivých oddielov približne o tretej hodine popoludní bolo nasledovné⁵⁷:

Rakúske ľavé krídlo podriadené veleniu podmaršala Frimonta bolo roztiahnuté od Gorodečnej, kde sa nachádzala Trautenbergova divízia (brigády plukovníka Sudena a generála Pflachera), Wredeho jazdecká brigáda, ako aj dve ťažké delostrelecké batérie. Táto jednotka udržovala kontakt aj s hliadkami pri Dachlove, ktoré boli najviac predsunuté na východe. Druhá časť ľavého krídla stála pri Zabine a tvorila ju Lichtensteinova brigáda z Bianchiho divízie. Ľavé krídlo malo výhradne zamestnávať pozornosť nepriateľa a poskytovať delostreleckú podporu.

Stred spojeneckých síl tvorila Siegenthalova divízia (Mayerova brigáda a Frehlichova husárska brigáda) pri Podubní. V kritickom bode, kde sa spájali rakúske a saské línie a kde sa zároveň nachádzal ohyb hlavnej a obchvacujúcej línie medzi Podubním a Šerševom, stála rakúska brigáda kniežaťa Hessen-Homburga (súčasť Bianchiho divízie) tvorená 2. pešim a 33. peším plukom. Kým hlavná línia sledovala približne údolie potoka v smere severovýchod – juhozápad, línia vojsk, ktoré Rusov obchvacovali, sa tiahla takmer v smere západ – východ, čiže obe zvierali značne ostrý uhol.

Pravé spojenecké krídlo tvorila postupne od západu Funckova 22. saská divízia (jednej brigáde velil saský generál osobne, druhá podliehala von Sahrovi), ďalej na východe sa nachádzala rakúska Lilienbergova brigáda (súčasť Bianchiho divízie), na ktorú nadväzovala saská Lecoqova divízia. Na východnom okraji pravého krídla boli jazdecké brigády saského generála Gablenza a rakúskeho generála Zechmeistera.⁵⁸

Ruské jednotky museli po úplnom rozvinutí Reynierových šikov na túto skutočnosť reagovať a preskupiť sa. Kamenskij, ktorý stál proti Podubniu, sa urýchlene stočil doľava so svojimi štyrmi pešimi, dvomi dragúnskymi plukmi a dvomi delostreleckými batériami. Čelom

⁵⁴KOVAŘÍK, J.: c. d. 1. část, s. 28.

⁵⁵PILCH, J.: c.d., s.198.

⁵⁶KOVAŘÍK, J.: c.d. 1. část, s. 27.

⁵⁷PILCH, J.: c.d., s.199.

⁵⁸Geschichte des k.u.k. Infanterie-Regimentes Nr. 2., s. 330.

k Podubniu zostal stáť len jeden peší pluk a dve batérie. Na juhovýchod od Kamenského sa nachádzali dve divízie (9. a 15.) generálporučika Markova a na ľavom krídle boli jednotky generála Lamberta zložené z jedného pešieho pluku, dvoch husárskych plukov, pluku tatárskych hulánov a z kozáckej a kalmyckej nepravidelnej jazdy a šiestich diel. Oproti Gorodečnej stál len jeden peší a jeden dragúnsky pluk, ako aj delostrelecká batéria. Tieto oddiely mali zadržať Frimontove jednotky.⁵⁹

Na postup saských a rakúskych jednotiek odpovedali ruské oddiely prudkou delostreľbou z dvanásťlibrových diel a len 19. peší pluk Lilienbergovej brigády za hodinu stratil 90 mužov. Sám generál Lilienberg bol zranený a brigádu prevzal osobne veliteľ divízie podmaršal Bianchi.⁶⁰ Reynierov postup sa na urputnom odpore Kamenského jednotiek a sústredenej paľbe delostrelectva onedlho zastavil. Najprudšie útoky smerovali na najzraniteľnejšie miesto v spojeneckej línii – na von Sahrovu saskú brigádu. Keby sa tu ruským jednotkám podaril prielom, rozdelili by obe časti rakúsko-saského vojska, čo by im umožnilo poraziť ich samostatne. Reynierove jednotky uskutočňujúce obchvat by zároveň stratili možnosť ústupu k hlavným silám. Kľúčovým bodom sa stal kopec na juh od Podubnia, o ktorý sa čoskoro rozpútal silný boj. Pred šiestou hodinou večer smeroval medzi pozície von Sahrovej a Lilienbergovej brigády, ktoré pod náporom ruskej pechoty museli ustúpiť, mohutný útok dvoch dragúnskych plukov, ktorý mal nepriateľskú línii definitívne prelomiť. Pešie prápory urýchlene vytvorili karé, aby sa bránili proti útoku jazdy, no zároveň sa tak ich postavenie stalo zraniteľným voči ruskému delostrelectvu. Funcokva divízia sa bránila z posledných síl.⁶¹

Vtedy vydal generál Schwarzenberg rozkaz Hessen-Homburgovej brigáde podporiť útokom saskú obranu. Ako prvý zaútočil 1. prápor 33. pešieho Colloredovho pluku. Vojaci napriek silnej kartáčovej paľbe s námahou a po pás vo vode prekročili močaristé údolie potoka a zaútočili s nasadenými bodákmi na kopec. Nasledoval ich oddiel 2. pešieho pluku, kým zvyšok tejto jednotky podporoval útok strelbou.⁶² Prvému práporu 33. pluku sa napokon podarilo Rusov zadržať, čo umožnilo 2. práporu a zvyšku 2. pluku takisto prebrodiť močiar a zaútočiť na nepriateľa aj z boku.⁶³

Zničenie ruského protiútku znamenalo kľúčový zvrat. Podporené na ľavom krídle vyrazili saské jednotky do útoku strhnúc so sebou aj Lilienbergovu brigádu a časť Lecoqovej divízie. Rakúske pluky útočili sformované pre prípadný jazdecký protiútok do práporných kolón v šírke jednej stotiny (Bataillonmasse), ktoré boli pohyblivejšie ako karé.⁶⁴ Tento masový útok peších jednotiek podporovala paľbou rakúska polbatéria poručika Austa a útok jednej švadróny 6. husárskeho Blankensteinovho pluku,⁶⁵ ktorý bol súčasťou Frehlichovej brigády. Tá bola pôvodne umiestnená pod velením podmaršala Siegenthala ako súčasť zdržovacích síl pri Podubní, ale asi o piatej hodine dostala rozkaz podporiť Reynierov obchvat. Rusi neboli dlhšie schopní odolať tomuto sústredenému náporu a z kľúčovej pozície na kopci nad Podubním ustúpili.

Zároveň s úspechom na ľavom krídle Reynierových síl zaútočili aj rakúske a saské jazdecké švadróny na opačnom krídle. Generál Zechmeister napadol dva ruské dragúnske pluky saským švališérskym Polenzovým plukom a rakúskymi O'Reillyho a Hohenzollernovými švališérmí.⁶⁶ Päť švadrón 6. husárskeho pluku sa stretlo s mimoriadnym úspechom s tatárskymi hulánmi a zahnilo ich.⁶⁷ Prvý cisársky husársky pluk zabezpečoval pri tomto útoku najkraj-

⁵⁹PILCH, J.: c. d., s. 200.

⁶⁰KOVAŘÍK, J.: c. d. 1. časť, s. 27.

⁶¹Tamže.

⁶²Geschichte des k.u.k. Infanterie-Regimentes Nr.2., s. 331.

⁶³PILCH, J.: c. d., s. 201.

⁶⁴KOVAŘÍK, J.: c. d. 1. časť, s. 28.

⁶⁵Geschichte des k.u.k. Husaren-Regiments Nr. 6., s. 601 – 602.

⁶⁶KOVAŘÍK, J.: c. d. 1. časť, s. 27 – 28.

⁶⁷Geschichte des k.u.k. Husaren-Regiments Nr. 6., s. 602.

nejšie pravé krídlo spojencov. Zechmeister a Gablenz viedli svojich jazdcov ďalej smerom do stredu nepriateľskej línie, kde sa stretli s Pavlogradskými a Alexandrijskými husármi, ktorých takisto rozohnali.

Na ľavom krídle rakúsko-saských vojsk sa počas celého dňa mnoho neudialo. Až do piatej hodiny popoludní sa rakúske jednotky obmedzovali na delostrelecké ostreľovanie ruských pozícií. Po správach o urputných bojoch na opačnom konci línie vydal síce podmaršal Frimont rozkaz k postupu a za pomoci Sudenovej ľahkej pechoty dal opraviť most pri Chorkách, no po výslovnom Schwarzenbergovom rozkaze sa musel obmedziť na obranu,⁶⁸ hoci proti nemu stál len Rjažský peší pluk.⁶⁹

Po úspechu spoločného útoku Reynierových síl vydal Tormassov rozkaz na ústup. Ruské jednotky však ustupovali usporiadane a krátko po siedmej hodine opustili bojisko. Ďalšie bojové operácie ukončil súmrak.

Straty ruskej armády dosahovali až 4000 mŕtvych a ranených a 500 zajatých. Rakúšania stratili 2000 mužov (mŕtvi a ranení), saské straty boli vyše 800 mužov.⁷⁰

Porážkou 3. armády, hoci zďaleka nebola úplná, získal Schwarzenberg významné strategické víťazstvo, pretože donútil Tormassova ustúpiť a vzdať sa zámeru prerušiť zásobovacie línie Francúzov alebo postupovať do tyla Veľkej armády.

Taktické rozhodnutie obchvátiť ruské postavenie na jednom krídle a vyhnúť sa tak čelnému útoku proti nepriateľovi v omnoho výhodnejšej pozícii bolo správne a k jeho úspechu prispeli aj chyby ruského veliteľa, ktorý nepreskúmal dostatočne terén na západ od svojho postavenia a mylne predpokladal nepriechodnosť kuvacického lesa. Druhou chybou ruského veliteľa bolo nedostatočné zhromaždenie síl, keď nedokázal na miesto bitky sústrediť aj Čaplicove a Chovanského jednotky vzdialené po porážke pri Siegnieviciach len 77 km od hlavných síl. Napriek týmto chybám, ktoré pravdepodobne pomohli spojencom zvíťaziť, nemožno poprieť ani kvality Tormassovovho velenia, keď dokázal využiť v obrane všetky svoje jednotky a uskutočnil niekoľko protiútokov, ktoré veľmi nebezpečne zasahovali najslabší úsek rakúsko-saskej línie. Ani spojeneckí velitelia sa nevyhli chybám. Reynierov dopoludňajší útok pri Podubní bol unáhlený, uskutočnený v čase, keď väčšina rakúskych posíl ešte len nastupovala do svojich pozícií. Pravdepodobne väčšiu chybu urobil generál Schwarzenberg, keď nechal útočiť len časť svojich síl, kým Mayerova, Lichtensteinova, Pflacherova a Sudenova brigáda do bojov prakticky nezasiahla. V čase, keď naprostú väčšinu ruských síl viazal Reynierový útok, mohli sa tieto jednotky zapojiť do bitky a porážku Tormassovovho vojska dovŕšiť.

Vytrvalou obranou až do večerných hodín získal veliteľ ruskej armády jednu nespornú výhodu. Keďže tma prerušila bojové akcie, mohol usporiadane ustúpiť a vyhol sa tak veľkým stratám, ktoré obvykle postihovali porazenú ustupujúcu armádu. Stiahnutie oddielov uskutočnil Tormassov dokonale, takže na úsvite 13. augusta sa rakúskym a saským hliadkam nepodarilo obnoviť kontakt.

Generál Schwarzenberg chcel víťazstvo čo najlepšie využiť, a tak, hoci boli všetky jednotky tromi týždňami ostrých presunov aj tvrdými bojmi vyčerpané, dal rozkaz na prenasledovanie nepriateľa. Tormassovovu porážku potvrdzoval aj fakt, že po spojení s Čaplicom a Chovanským pri Kobrine napriek vhodnému terénu nepomýšľal ruský veliteľ na obranu, a teda ani na nové stretnutie svojich hlavných síl s Rakúšanmi s Sasmi, ktorí postupovali za jeho vojskami.

Prenasledovanie ustupujúcich Rusov zorganizoval knieža Schwarzenberg príkladným spôsobom – ako prvé vyslal ľahké jazdecké oddiely, čiže ľahké jazdecké brigády generálov Zechmeistera a Frehlicha, aby bez prestania dotierali na ruský zadný voj. Po ľahkej jazde nasledoval

⁶⁸PILCH, J.: c. d., s. 202.

⁶⁹KOVARÍK, J.: c. d. 1. časť, s. 28.

⁷⁰Tamže.

predvoj zložený zo všetkých troch druhov vojska, ktorý v prípade potreby ľahké jazdeckto podporil a napokon postupovali hlavné sily.

Dňa 21. augusta stáli spojenci na línii, ktorá sa tiahla zo severovýchodu na juhozápad a bola vyznačená týmito pozíciami: Zechmeister na ľavom krídle pri Samarách, Siegenthal pri Ga-Kniaze, Frehlich vysunutý až k Ratnu, Bianchi a hlavný stan v Mokranoch, Reynier v Szacku, kam smeroval na jeho podporu aj Trautenberg a Frimont. Ruská armáda stála rozmiestnená na línii, ktorú tvoril tok rieky Pripjat' nasledovne: Melissino v Ľubešove, Chovanskij v Ratne, Čaplic vo Vyzve na juh od Ratna a Lambert až v Turijsku na juhu.⁷¹

Obranná pozícia Rusov pri Ratne bola prisilná, aby sa dala dobyť čelným útokom. Generál Schwarzenberg preto nariadil jednotkám podmaršala Siegenthala, aby postúpili k Zalisám do ruského ľavého boku. Zo severu sa mal k Ratnu opatrne priblížiť Zechmeister, ktorý však podľa pokynov mal strážiť svoje ľavé krídlo a tylo, pretože pri ich napadnutí by hrozil obchvat celej línii rakúskych vojsk. Rakúske jednotky obsadili Ratno 23. augusta. Ruské oddiely kryté jazdecktom sa s'ahovali smerom k Vyzve.⁷²

Na pravom krídle spojeneckých vojsk sa 24. augusta pokúsilo Lambertovo jazdeckto neúspešne zastaviť postup Reynierovho zboru, podporovaného Frimontovou jazdou a po porážke sa so stratami stiahlo až k Ľubomlu.

Väčšia bitka sa odohrala v strede nepriateľských línii. Prieskumné oddiely Frehlichových husárov hlásili dňa 25. augusta na rovine v okolí Vyzvy celú Čaplicovu divíziu⁷³ v počte 6000 mužov a 10 diel⁷⁴, ktorá stála v pozícii brániacej mosty, po ktorých ustúpili hlavné voje Tormassovovej armády. Čaplicove sily stáli vo výhodnej pozícii na kopci. Hraníčiari a poľní strelci zo 7. práporu pod vedením kapitána Pappa, ktorý sa vyznamenal aj počas predošlých bojov a ktorého chcel knieža Schwarzenberg navrhnuť na rytiersky kríž Radu Márie Terézie, zaútočili na nepriateľa, boli však so stratami odrazení. Do druhého útoku postupovala rakúska ľahká pechota spolu s dvoma práporami Czartoriského pešieho pluku a s podporou delostrelectva a Frehlichovej jazdeckej brigády. Napriek posilám mali Rusi veľkú početnú presilu a útok stroskotal. Nasledujúci ruský protiútok takmer pretrhol rakúsku líniu, ale ďalšie dva pešie prápory Kottulinského pluku sa do boja zapojili práve v kritickom okamihu. Keďže Čaplicove sily kryli ústup svojej armády a ani po zotmení nikto z protivníkov bojisko neopustil. Zvuky delostreľby bolo počuť až v tábore podmaršala Bianchiho, ktorý tým smerom okamžite vyrazil s 19. peším plukom, jedným práporom 48. pluku a dvomi granátnickými práporami. Jeho sily viedol kaprál Holzapfel, ktorého poslal generál Frehlich po posily. Asi o pol siedmej večer sa tieto oddiely prebojovali cez ľavé krídlo Rusov a vpadli im do tyla. Tento fakt bitku rozhodol a ruské línie sa rozpadli. Zmätený ústup sa čoskoro zmenil na útek a ruské oddiely náhlivo prechádzali cez mosty na druhú stranu Pripiate. Straty ruskej armády boli 500 mužov, Rakúšanovia stratili 173 vojakov, medzi ktorými bol aj kapitán Papp.⁷⁵

Po porážke pri Vyzve sa ruské vojská stiahli za Turju, jeden z väčších prítokov Pripiate, do mesta Kovel'. Rakúske a saské oddiely ich nasledovali a dňa 26. augusta stáli na línii Kamien-Kasyrskij a Datyn (Zechmeister, ľavé krídlo), Moscona (Frehlich), južný cíp lesa medzi Lesniakmi a Sajnom (Bianchi), Pogrodno a Skiby (Frimont), Macijov (Reynier).⁷⁶ Spojenecká línia sa, tak ako predtým, tiahla približne v smere severovýchod – juhozápad.

Ruská armáda napriek tomu, že bola celý čas zozadu tlačaná dotierajúcou spojeneckou jazdou, dokázala postupovať pomerne rýchlo a vďaka Čaplicovej obrane pri Vyzve získala čas

⁷¹PILCH, J.: c. d., s. 210.

⁷²Tamže, s. 212.

⁷³Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr. 1., s. 281.

⁷⁴PILCH, J.: c. d., s. 212.

⁷⁵Tamže, s. 213.

Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr.1., s. 281 – 282.

⁷⁶PILCH, J.: c. d., s. 214.

stiahnuť sa do bezpečia. Po 3. septembri, keď dorazili oddiely generála Melissina z Lubiešova, celá Tormassovova armáda prekročila rozvodnenú rieku Styr a po prechode spálila všetky mosty a zaujala nasledovné pozície: Melissino a Čaplic medzi Kolkami a Luckom, Tormassov s hlavnými silami pri opevnenom Lucku, Lambert medzi Luckom a rusko-rakúskou hranicou na juhu. Na západnom brehu Styru zostali len predsunuté oddiely v Rozyscene a Trostianke. Niektoré rakúske husárske oddiely, napríklad hliadka kapitána Farkaša zo 6. husárskeho pluku sa dostala cez Styr až k Lucku, no čoskoro musela pred presilou ustúpiť k rakúskej línii.⁷⁷

Spojenecké vojská po zistení, že sa nepriateľ dostal do bezpečia, rozhodli sa ho za riekou zablokovať. Dňa 5. septembra boli spojenecké pozície takéto: zbor generála Schwarzenberga na severe so štábom v Golobách, Reynierov zbor v Kysieline a na juh od neho nová posila – jazdecká brigáda v počte 5 000 jazdcov poľskej domobrany pod vedením generála Kocinského z Varšavského veľkovojevodstva, ktorí boli pridelení k Reynierovmu zboru. Tieto jednotky stáli okolo Sviniuch.⁷⁸

Prenasledovanie ustupujúceho ruského vojska, ktoré trvalo vyše troch týždňov, pričom len hlavný voj rakúskeho zboru prešiel vyše 200 km, bolo pre rakúske a saské jednotky veľmi vyčerpávajúce. Zložité terén aj dôsledné uplatňovanie zdržovacej taktiky ruského zadného voja znemožnilo rozbitie ruskej armády, ktoré Schwarzenberg plánoval. Obaja protivníci teraz potrebovali čas na oddych, a tak sa bojové operácie dočasne zastavili.

Zatiaľ čo rakúsky a 7. zbor spoločne prenasledovali ustupujúcu ruskú armádu, hlavné sily Napoleovej Veľkej armády sa snažili donútiť spojené oddiely Barclaya de Tolly a Bagrationa k rozhodujúcemu stretnutiu a postupovali čoraz hlbšie smerom na Moskvu. V čase, keď Rakúšanovia a Sasi dosiahli breh Styru, Napoleonova armáda sa chystala k bitke pri Borodine, ktorá sa odohrala 7. septembra 1812.

Krátko po bitke pri Podubní dostal Napoleon správu o úspechu rakúskeho a saského vojska. Keďže toto víťazstvo poukazovalo na rozhodné začlenenie Viedne do protiruského tábora, bol s činnosťou oboch zborov mimoriadne spokojný a 24. augusta navrhol cisárovi Františkovi I., aby Schwarzenberga povýšil do hodnosti poľného maršala.⁷⁹ Zároveň však podľa svedectva grófa de Ségur reagoval na posolstvo poznámkou, ktorá bola voči rakúskym vojenským schopnostiam značne nelichotivá a bola pravdepodobne vyvolaná jeho dovtedy márnou snahou prinútiť protivníka k rozhodujúcej bitke: „Vidíte, že sa títo úbožiaci nechali poraziť ešte aj od Rakúšanov!“⁸⁰

Hoci si Napoleon želal, aby poľný maršal Schwarzenberg vtrhol do Volyne a Tormassova definitívne porazil, následkom útrap ťaženia boli sily zboru značne oslabené: knieža v správe francúzskemu cisárovi zo 17. septembra informoval o vojnovom stave svojho zboru – 19 788 pešiakov a 5290 jazdcov. Saské oddiely mali len 9000 mužov.⁸¹ Poľské posily tvorili väčšinou len neskúsení domobranci. Ruské vojská boli posilnené posádkami z Kyjeva a Žitomiru a zároveň mal Tormassov na svojej strane výhodu postavenia za rozvodnenou riekou a mŕčiarmi. Okrem toho si mohol dovoliť čakať, pretože od tureckých hraníc sa k nemu blížila tzv. Dunajská armáda admirála Čičagova, ktorá sa po rusko-tureckom mieri uzavretom 28. mája 1812 v Bukurešti mohla uvoľniť od bývalého nepriateľa a postupovať Tormassovovým silám na pomoc.

Maršal Schwarzenberg sa po uvážení týchto skutočností a po dohode s generálom Reynierom rozhodol obmedziť operácie spojených zborov na sledovanie nepriateľa, nájazdy, prieskum

⁷⁷Geschichte des k.u.k. Husaren-Regiments Nr. 6., s. 602 – 603.

⁷⁸PILCH, J.: c. d., s. 215.

⁷⁹KOVAŘÍK, J.: c. d. I. časť, s. 29.

⁸⁰SÉGUR, Philippe Paul Graf von: Napoleon und die Große Armee in Rußland. Birsfelden-Basel, Schibli-Doppler Verlag 1980, s. 99.

⁸¹PILCH, J.: c. d., s. 216.

a zadržiavanie Rusov od ich prípadného postupu na sever. Táto Schwarzenbergova relatívna nečinnosť spôsobila nespokojnosť a podozrenie Napoleona a jeho štábu, ktorý rakúskeho veliteľa obviňoval z nerozhodnosti.

Príchod silnej armády 45-ročného admirála Pavla Ivanoviča Čičagova definitívne zvrátil doposiaľ síce statickú, no pre Rakúšanov strategicky výhodnú situáciu, v prospech Ruska. Dunajská armáda zložená zo zborov generála grófa Langerona, generálporučíka Essena, generálporučíka Vojnova a generálmajora Bulatova mala spolu 50 peších práporov, 56 jazdeckých švadrón, 10 kozáckych plukov a 204 diel.⁸² Pomer síl bol teraz jasný – proti Čičagovovým a Tormassovovým Rusom, spolu vyše 60 000 mužov, stálo značne nesúrodé vojsko 25 000 Rakúšanov, vyše 9000 Sasov a 5000 Poliakov, spolu asi 40 000 ľudí.

Dňa 22. a 23. septembra sa obe ruské armády presunuli na západný breh rieky Styr. Knieža Schwarzenberg, ktorý bol varovaný hláseniami svojich prieskumných hliadok i na základe Frimontovho prieniku až do okolia Lucku, vedel, že pristúpiť na rozhodujúcu bitku by pri danom pomere síl malo katastrofálne následky. Preto sa rozhodol pomaly ustupovať a zdržovať ruské vojská, aby nevpadli Napoleonovej armáde do tyla. Na základe tohto rozhodnutia vydal rozkaz, aby sa Reynier so svojim zborom stiahol cez Turijsk do Olesku, kým Rakúšanovia mali postupovať severnou trasou do Koveľa. Po tomto presune by postupujúcej ruskej armáde stála v ceste rieka Turja.⁸³

Maršal Schwarzenberg sa 29. septembra rozhodol zhromaždiť sily oboch zborov pri Ľubomli, okrem Siegenthalovej divízie, ktorá z Koveľa mala zaistiť ľavé krídlo a potom samostatne postúpiť cez Ratno a Bulkovo do Brestu. Cieľom bolo skonsolidovanie jednotiek a zároveň vtiahnutie prenasledujúcich Rusov do bitky za výhodných podmienok. Všetky prekážky, ktoré totiž pomáhali ustupujúcej Tormassovovej armáde v auguste, teraz znamenali výhodu pre Rakúšanov a Sasov. Maršal zvolil mimoriadne dobré postavenie za hlbokým a bahnistým, asi štyri metre širokým jarkom, cez ktorý viedla po úzkej hrádzi Ľubomlská cesta. Postavenie spojencov bolo nasledovné – na ľavom krídle stála Bianchiho divízia, v strede Pflacherova brigáda, predsunutým jazdeckým husárskym jednotkám velil Frehlich, v zálohe stála Frimontova divízia. Pravé krídlo mal na starosti Reynierov 7. zbor, ktorý zároveň kryl hrádzu. Jeho delostrelectvo kontrolovalo aj úzke mostíky, ktoré viedli cez močiare v miestach, kde sa očakával príchod ruských jednotiek a ktoré spojenci predtým strhli.⁸⁴

Cieľom prvého útoku Rusov boli Frehlichovi husári, tí sa však stiahli až vtedy, keď niekoľkokrát za sebou odrazili útok piatich jazdeckých plukov generála Orurka.⁸⁵ Potom nasledoval útok na hlavné sily. Admirál Čičagov dal najprv k hrádzi priviesť delá, ktoré mali za úlohu umlčať rakúske a saské batérie a pod ochranou ruskej ľahkej pechoty vyslal sapérov, ktorí mali opraviť strhnuté mosty. Zároveň mali jednotky generála Essena vpadnúť spojencom do boku. Útok však zlyhal, potom čo rakúski ľahkí pešiáci spolu s delostrelectvom ruských harcovníkov a sapérov zahnali.

Po tomto neúspechu sa Čičagov rozhodol nepriateľské zbory obkľúčiť z oboch strán – zľava (čiže Reynierove sily) Essenovými jednotkami, sprava (Bianchiho divízia) Tormassovom a Lambertom. V strede línie mali zbory Vojnova, Bulatova a Sabanejeva pod Čičagovovým osobným velením vyčkať na najvýhodnejší okamih a potom napadnúť protivníkov stred. Zámer opäť narazil na húževnatú obranu. Na ľavom krídle sa 32. pluk bránil celý deň proti útokom Lambertovho zboru (4 pešie, 3 jazdecké a 3 nepravidelné jazdecké pluky, 17 diel) a ustúpil až za tmy asi o desiatej hodine.⁸⁶

⁸²Tamže, s. 219.

⁸³Tamže, s. 220.

⁸⁴Tamže, s. 222.

⁸⁵Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr. 1., s. 287 – 288.

⁸⁶PILCH, J.: c. d., s. 222 – 223.

Ruský veliteľ podcenil rakúsku a saskú obranu a namiesto, aby zaútočil sústredene na jedno miesto nepriateľskej línie, postupovali jeho jednotky rozdrobene a nekoordinovane proti najsilnejším úsekom obrany.⁸⁷ S príchodom tmy sa ruské oddiely stiahli a poskytli tak Rakúšanom a Sasom dostatočný čas, aby ustúpili smerom na Szak a počas pochodu za sebou strhli všetky prechody.

Kým sa oba zbory bránili pri Lubomli a ustupovali smerom na severozápad, ženisti zatiaľ na širokom toku rieky Bug pri Vlodave, na mieste, ktoré bolo kryté pred delostreľbou stromami, vybudovali dva vojenské mosty. Dňa 1. októbra jednotky oboch zborov rieku po týchto mostoch prekročili istením delostrelectvom a Funckovou 22. saskou divíziou. Ako posledné prešlo rakúske ľahké jazdecké, ktoré udržovalo nepriateľa v bezpečnej vzdialenosti, aby prechod nemohol ohroziť. Vďaka precíznej príprave a bezchybnému prevedeniu neustratili spojenci počas tejto náročnej operácie ani jediného muža, ba dokonca ani žiadnu batožinu.⁸⁸

Pri ústupe od rieky Styr až po prekročenie Bugu boli straty oboch zborov pomerne nízke (asi 3000 mŕtvych, ranených a zajatých), čo svedčí o dobre uskutočnenom manévri aj napriek mimoriadne zlým terénnym podmienkam a veľkej presile nepriateľa.

Na prelome septembra a októbra dostal Čičagov od hlavného veliteľa ruskej armády Kutuzova depeše, ktoré mu nariaďovali vpadnúť pri Mogileve do tyla Napoleonovej armády a zároveň mu podriaďovali obe armády, pretože generál Tormassov bol prevelený na sever, aby prevzal 2. armádu po padlom Bagrationovi. Admirál musel teda svoju armádu reorganizovať a zároveň neustále tlačiť na Schwarzenberga.⁸⁹

Keďže rakúske a saské pozície na rieke Muhavec boli prisilné na to, aby sa dali prekonať čelným útokom, rozhodol sa ruský veliteľ obklúčiť nepriateľovo ľavé krídlo. Reagujúc na ruský prechod rieky na východe stiahol Schwarzenberg svoje sily do nového postavenia pri Trišine, ktoré spevnili umelo zaplavenými zákopmi a palisádou.

Dňa 8. októbra ruské oddiely zaútočili v smere od Bulkova. Hlavný nápor niesla Andrášihovo (predtým Mayerova) brigáda, ktorá sa pred presilou musela sformovať do štvorcov a pomaly ustupovať. Ruské oddiely sa prebojovali až k trišinskému majeru, ktorý tvoril kľúčovú pozíciu rakúskej obrannej línie a ktorý bránili Siegenthalove a Frehlichove jednotky. Po prudkom boji Rusi majer obsadili a až po spojenom sústredenom útoku poľných strelcov, hraničiarov a 34. pešieho pluku pod osobným vedením generála Lichtensteina, ktorý bol pri ňom zranený, sa podarilo prinútiť nepriateľa na ústup z tejto pozície.⁹⁰

Počas nasledujúcich dvoch dní admirál Čičagov zhromaždil svoje jednotky a rozostavil ich do postavenia vhodného na útok voči otrasenej línii spojencov: na ľavom krídle stál proti Terespolu (predmestie Brestu na západnom brehu Bugu) plukovník Čerňyšev, proti Reynierovi, ktorý kryl Brest, boli pripravené Engelhardtove sily (5 práporov, 4 švadróny, 8 diel), v strede ruskej línie stáli oddiely generála Essena (13 práporov, 10 švadrón, 24 diel), od neho na sever zbory generála Langerona (12 práporov, 24 švadrón, 2 kozácke pluky a 24 diel), generála Markova (20 práporov, 22 švadrón, 2 kozácke pluky a 36 diel) a generála Lamberta (16 práporov, 24 švadrón, 4 kozácke pluky a 35 diel). Proti rakúskemu ľavému krídlu stál zbor generála Vojnova a navyše mal ruský veliteľ v zálohe pripravené zbory generálov Bulatova a Sabanieva.⁹¹

Maršal Schwarzenberg vediac, že proti celému ruskému vojsku sa neubráni, ustúpil tajne v noci z 10. na 11. októbra z línie Muhavca za rieku Lesnu na severe. Ústup hlavných síl kryli oddiely generála Reyniera, ktoré sa z Brestu stiahli ako posledné. Keďže sa línia na Lesne ukazovala rovnako neudržateľná, sťahovali sa jednotky oboch zborov postupne pozdĺž Bugu až k Drohic-

⁸⁷KOVAŘÍK, J.: Zapomenuté tažení 2. část, Přísně tajné, 1999, č. 4, s. 2.

⁸⁸Tamže, s. 4 – 5.

⁸⁹KOVAŘÍK, J.: c. d. 2. část, s. 5.

ŽILIN, P.A.: c. d., s. 146.

⁹⁰PILCH, J.: c. d., s. 226.

⁹¹Tamže.

zynu, kde prešli na ľavý breh rieky, presne v bode, kde sa vlastne celé ťaženie začalo. Únava ruských oddielov však bola tiež značná, a tak sa Čičagov uspokojil len s pozvoľným prenasledovaním nepriateľa nepravidelnými a ľahkými jednotkami a skôr sa sústredil na prepady a drancovanie územia Varšavského veľkovojvodstva, ktorému dokázali rakúski husári zabrániť len zriedka.

Až 14. októbra sa Schwarzenberg rozhodol proti silám na ľavom brehu Bugu zasiahnuť, a preto sa vydal s oboma zborni k mestečku Biela, v okolí ktorého sa nachádzal kozácky oddiel a ruský peší prápor. Tieto sily síce pred Reynierom, ktorý postupoval ako prvý, ustúpili, ale už 18. októbra vyslal admirál Čičagov proti Sasom zbor generála Essena zložený zo 6 peších práporov, vyše 6 dragúnskych švadrón Žitomirského pluku⁹² a 10 diel. Essen, ktorý predpokladal, že ho podporia sily generála Bulatova nachádzajúce sa tiež na ľavom brehu Bugu, na saské jednotky zaútočil. Na pravom krídle zhromaždil jeden granátnický prápor a dve a pol švadróny dragúnov, stred jeho línie tvorili tri pešie prápory a štyri delá, posilnené ľavé krídlo na juhu sa skladalo z dvoch granátnických práporov, štyroch dragúnskych švadrón a šiestich diel. Pravé krídlo Sasov čoskoro pod tlakom dragúnov a krížovej delostreľby ustúpilo a posilnené ruské ľavé krídlo postupovalo dopredu, aby obsadilo Bielu. Ale vtedy na saské severné krídlo dorazili rakúske posily z Bianchiho divízie (32. a 34. peší pluk). Tieto jednotky posilnené saskou pechotou a harcovníkmi prerazili obranu Rusov a vpadli im do boku. Ruskí dragúni, ktorí vyrazili dopredu, aby zabránili strelbe na svoje delostrelectvo, narazili na zomknutú formáciu troch rakúskych peších práporov a museli ustúpiť. Pri postupe ukoristili spojenci jedno dvanásťlibrové delo, ktorým začali ostreľovať ustupujúcich Rusov. Generál Essen po rozbití svojho pravého krídla nemal inú možnosť ako nariadiť všeobecný ústup smerom na Brest. Saské a Bianchiho rakúske jednotky nepriateľa prenasledovali a svojím delostrelectvom im spôsobili značné straty, spolu vyše 500 mužov (mŕtvych, ranených a zajatých).⁹³

Po tejto porážke sa ruské vojská stiahli na pravý breh Bugu, kým spojenci sa do 25. októbra 1812 sústredili v okolí Ostrovíc, aby sa jednotky zhromaždili a mohli postupovať na Brest.

Veľmi potrebný bol aj oddych oddielov, ktorých situácia po namáhavom priebehu ťaženia bola mimoriadne zlá. V dôsledku prázdnej pokladnice monarchie a nedostatočných dodávok peňazí z francúzskeho štábu, boli financie zboru minimálne. Vyšším dôstojníkom sa platy zmenšili na jednu tretinu a obyčajní vojaci dostávali len veľmi nepravidelne peniaze na zabezpečenie aspoň základných potrieb.

Po týždňoch strávených v močiaroch a lesoch sa uniforma na vojakoch doslova rozpadávala a zd'aleka sa líšila od obrazu bielych a bielomodrých slávnostných rovnošiat habsburskej armády v napoleonskom období. Keďže počasie bolo čoraz chladnejšie, vojaci si obliekali všetko, čo ukradli domácomu obyvateľstvu a nepohrdli ani baraním kožami, ktoré aspoň ako-tak udržiavali hornú časť tela a hlavu v teple. Takisto vojenská obuv sa do konca septembra zničila natoľko, že knieža Schwarzenberg musel dovoliť výrobu náhradných provizórnych „topánok“ z kože volov určených na porážku.

Vinou terénu, nevhodných prírodných podmienok (najmä nadmernej vlhkosti v močiaroch) a častých zrážok s nepriateľom boli straty prekvapivo veľké – do 31. októbra nebolo schopných boja asi 12 tisíc vojakov. Kvôli veľkej presile nepriateľského jazdectva sa priveľké nároky kládli na rakúsku jazdu, ktorá musela plniť svoju prieskumnú, a najmä strážnu úlohu. V dôsledku častých nájazdov a potýčok s presilou ruskej ľahkej a nepravidelnej jazdy boli vojaci, no najmä kone úplne vyčerpané a zbor mal začiatkom novembra len 4000 bojaschopných jazdcov.

Všetky tieto okolnosti mali veľmi nepriaznivý vplyv na morálku jednotiek. Množili sa dezercie a schválne zaostávajúci vojaci sa združovali v okolí zásobovacích vozov. Disciplína sa dala udržať len zavedením neúprosných trestov – bitia, prípadne aj popráv.⁹⁴

⁹²KOVAŘÍK, J.: c. d. 2. časť, s. 6.

⁹³PILCH, J.: c. d., s. 229 – 230.

⁹⁴Tamže, s. 231 – 232.

Na základe týchto faktov, ktoré boli hlavnému veliteľovi dobre známe, bolo bezpodmienečne nevyhnutné jednotky skonsolidovať a zhromaždiť, ako aj poskytnúť mužom čas potrebný na oddych.

Kým Schwarzenbergov a Reynierov zbor stáli na Styre a zdržiavali Tormassova, Veľká armáda vtiahla 15. septembra do Moskvy. Po tom, čo obsadil hlavné mesto Ruska, dúfal francúzsky cisár v skoré uzavretie mieru. Cár Alexander však odmietol akékoľvek rokovanie. Moskva vyhorela a Francúzi stratili možnosť tam prezimovať. Vzhľadom na prídlhé zásobovacie trasy, trpeli Napoleonove vojská nedostatkom zásob. Keby zostala Veľká armáda v hĺbke ruského územia, bola by musela kapitulovať. Preto Napoleon 15. októbra vydal rozkaz Moskvu opustiť. Po bitke pri Malojarslavci 24. októbra boli jeho vojská nútené ustupovať po tej istej trase, ktorou prišli, čiže cestou, v okolí ktorej sa už nenachádzali nijaké zásoby.⁹⁵96 O Veľkej armáde prichádzalo len veľmi málo informácií a Schwarzenberg nepoznal jej skutočnú situáciu. Všetky správy dostával sprostredkované cez Mareta vojvodu z Bassana, ktorý sa zdržiaval v Minsku.

Rakúsky veliteľ bol v nezávideniahodnej situácii. Francúzsky cisár naňho tlačil, aby na Čičagova zaútočil aj za cenu veľkých strát, Viedeň si, naopak, želala, aby sa zbor do bojových operácií zapájal čo najmenej, čím by sa nutné doplnenie posíl obmedzilo na minimum.⁹⁷ Po rozprášení Kocinského poľskej domobraneckej brigády a jej zatlačení k Zamoscu ju totiž vyňali spod Reynieroveho velenia a miesto nej neprišla žiadna náhrada.

Až koncom októbra sa Viedeň rozhodla aspoň z malej časti doplniť svoj zbor, hoci celková podpora bola nedostatočná. V tábore pri Ostroviciach sa k zboru pripojili dva prápory 1. a dva prápory 12. pluku, ako aj jeden prápor 9. pluku a 7. husársky pluk. Okrem toho sa k obojm zborom pripojila aj 32. francúzska divízia pod vedením generála Durutta spadajúca pôvodne pod 9. záložný zbor maršala Augereaua. Táto jednotka bola zložená z neskúsených nováčikov, väčšinou Španielov, Portugalcov a Holanďanov. Jej tabuľkový stav bol 12 000 vojakov, ale k rakúskemu a saskému zboru sa ich pripojilo len 4000.⁹⁸ (Organizačnú štruktúru zboru po príchode posíl pozri v tabuľke č. 6.)

Admirál Čičagov, aby splnil rozkaz a odrezal Francúzom ústupovú cestu, bol nútený svoju armádu rozdeliť. Väčšina ruskej armády (vyše 30 000 mužov a 180 diel) pod jeho velením sa vydala 30. októbra po doplnení potravín smerom na Minsk, kým tri armádne zbory Bulatova, Essena a Lievena (spolu 47 práporov, 36 švadrón, 6 kozáckych plukov a 92 diel, 27 000 mužov) pod velením generála Sackena mali zadržať Rakúšanov a Sasov.⁹⁹

Maršal Schwarzenberg keď postrehol náhlu zmenu v rozložení nepriateľských síl, prekročil 30. októbra 1812 Bug a vyslal svoj predvoj na všeobecný prieskum. Frehlichovi husári narazili na silný odpor ruskej jazdy a utrpeli v boji porážku. Štyri husárske švadróny (zo 6., 1. a 7. pluku) pod vedením majora Saint-Quentina čelili útoku približne 1500 hulánov a kozákov pod vedením generála Čaplica. Slabý husársky oddiel sa vďaka silnému sneženiu, ktoré bránilo v boji, dokázal za veľkých strát odpútať od nepriateľa a doraziť do tábora

⁹⁵ŽILIN, P. A.: c. d., s. 161 – 164.

⁹⁶Tamže, s.189.

⁹⁷KOVAŘÍK, J.: c. d. 2. část, s. 7.

⁹⁸Geschichte des k.u.k. Husaren-Regiments Nr. 6., s. 607.

KOVAŘÍK, J.: c. d. 2. část, s. 8.

⁹⁹PILCH, J.: c. d., s. 401.

ŽILIN, P. A.: c.d., s.189.

Frehlichovej brigády. Tri spojené husárske pluky nakoniec zatlačili Rusov späť a získali aj informácie o pohyboch ruských vojsk.¹⁰⁰

Keďže sa týmto spôsobom potvrdili správy o rozdelení ruskej armády, uhádol maršal Schwarzenberg Čičagovov úmysel napadnúť Veľkú armádu a vydal rozkaz presunúť čo najrýchlejšie celý zbor na sever k Volkovisku. Potom plánoval obísť Čičagova a napadnúť ho zo západu. Pri postupe na sever tvoril zadný voj jeho síl Reynierov zbor, posilnený Frehlichovými husármi, ktorý mal za úlohu zadržať Sackenove jednotky.

Akonáhle tento ruský generál zistil smer presunu Rakúšanov, rozhodol sa ho aj za cenu porážky prenasledovať a zdržať, aby mala Čičagovova armáda čas odpútať sa od Schwarzenberga. Sacken začal postupovať rovnako na sever, ale cez Vysoko-Litovsk, čiže východne od rakúskej trasy.

Dňa 8. novembra sa Schwarzenbergove sily nachádzali vo Volkovisku, Čičagov opúšťal Slo-nim smerom k rieke Berezine cez Nesviž a Minsk, Reynier sa presúval smerom na Porosov asi 30 km južne od Volkoviska, pričom Sacken neustále dorážal na jeho zadný voj.¹⁰¹ Tak sa vyvinula nezvyčajná situácia, keď za Čičagovovou armádou postupovali Rakúšania nasledovaní Sasmí a celý „sprievod“ uzatváral Sacken. Dňa 13. novembra obsadili rakúske jednotky Slo-nim a pripravovali sa na prenasledovanie Čičagova, zatiaľ čo Reynier mal pri Izabeline zasta-viť Sackenove zbory, ktoré mali podľa zachytených depeší 19 000 mužov pechoty, 7000 jazdcov a 50 diel.¹⁰²

V tomto čase došlo k mimoriadne dôležitej udalosti – Reynierove sily v počte asi 12 000 mužov nedokázali zastaviť postup Sackenových jednotiek a boli 14. a 15. novembra porazené a vytlačené z Izabelinu aj z Volkoviska. Napriek Napoleonovmu rozkazu za každú cenu udržať Minsk, sa maršal Schwarzenberg rozhodol podporiť Reyniera. Jeho hlavnou pohnútkou bolo hroziace nebezpečenstvo, že sa so svojimi oslabenými silami dostane medzi dva nepriateľské zbory, ktoré mu odrežú ústupovú cestu, čo by znamenalo úplné zničenie celého rakúskeho zboru.¹⁰³

Na základe tohto rozhodnutia vydal rakúsky veliteľ nasledujúce rozkazy: Siegenthalova di-vízia a Zechmeisterova brigáda pod Frimontovým velením bude obťažovať nájazdmi Čičago-vov zadný voj, ako by ich nasledovali aj hlavné sily. Tie zatiaľ uskutočnia čelom vzad a napadnú nečakane Sackena zozadu a zboku. Keď spolu s Reynierovým zborom takto pora-zia ruské jednotky, bude prenasledovanie Čičagova pokračovať.¹⁰⁴

Na čele hlavnej kolóny zboru postupoval urýchlene predvoj tvorený brigádou generála Freh-lichu. Tridsať kilometrov, ktoré ich delili od Izabelinu, prešiel zbor za 10 hodín. Menšie rus-ké oddiely Kalmykov, kozákov, dragúnov a pechoty Frehlichova brigáda za pochodu porazila a 17. novembra dobyla Izabelin. Tu sa nachádzal celý Sackenov hlavný stan a batožinový trén, ktorý brigáda ukoristila. Išlo o 20 vozov s pušným prachom, asi stovku koní a veľký počet tiav, pochádzajúcich z vojnovej koristi Dunajskej armády, ktorú získala od Turkov. Po obsa-dení Izabelinu postupoval Frehlich po ceste na Volkovisk, kde Sasi čelili ruským útokom a roz-prášili niekoľko peších jednotiek.¹⁰⁵

Keď ruský generál neočakávane počul strel'bu vo svojom tyle, právom sa obával, že je ob-klúčený. Preto sa urýchlene a v zmätku stiahol smerom na Svizloc na juhozápade. Rakúske oddiely začali okamžite prenasledovanie. Ešte v noci zo 17. na 18. novembra sa stotinám 32. a 34. pešieho pluku, podporených švadrónou 1. husárskeho pluku a 40 poľnými strelcami podarilo zaútočiť na ruské hliadky. Zajali spolu vyše 1500 mužov, dve poľné lekárne, desať muničných vozov a veľké množstvo vozov s batožinou.¹⁰⁶

¹⁰⁰Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr. 1., s. 292 – 294.

¹⁰¹PILCH, J.: c. d., s. 406.

¹⁰²KOVARÍK, J.: c. d. 2. časť, s. 9.

¹⁰³PILCH, J.: c. d., s. 407.

¹⁰⁴Tamže.

¹⁰⁵Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr.1., s. 295.

¹⁰⁶PILCH, J.: c. d., s. 408 – 409.

Počas nasledujúceho dňa sa síce nepodarilo vinou močaristého terénu odrezat' Sackenovi ústupovú cestu, no Rakúšania a Sasi narazili na Sackenov zadný voj, ktorý držal svoje pozície, aby získal čas pre jadro ruského vojska. Pri úspešnom útoku sa vyznamenali najmä prápori 19., 32., 34 a 48. pešieho pluku. Pred zotmením sa ruské jednotky stiahli a spálili za sebou mosty cez Narev.

Po víťazstve pri Izabeline stál Schwarzenberg znova pred rozhodnutím, či má pokračovať v prenasledovaní Čičagova a porazeného Sackena prenechať na starosť Reynierovi. Proti tomu však hovorila skutočnosť, že Reynierove jednotky mali po porážkach pri Volkovisku len niečo vyše 6000 mužov a divízia generála Durutta zložená z nováčikov bola skôr príťažou než posilou.¹⁰⁷ Naproti tomu Sackenove jednotky boli síce porazené, ale nie zničené a tvrdý boj ich zadného voja nasvedčoval, že sa nevzdali. Keďže stále existovalo nebezpečenstvo, že by Sacken mohol zaútočiť na Schwarzenberga zozadu v prípade jeho postupu na Minsk, rozhodol sa rakúsky veliteľ pokračovať smerom na juh a opustil svoj pôvodný zámer.¹⁰⁸ Zároveň je otázne, či by sa rakúskemu zboru unavenému po dlhom ťažení vôbec podarilo dohnať Čičagovovu armádu, ktorá už v tom čase mala značný náskok a dokonca 16. novembra obsadila Minsk, v ktorom sa nachádzali pre Napoleona životne dôležité zásoby.¹⁰⁹

Po prekročení Narevu pokračovali jednotky generála Sackena vo svojom ústupe smerom na juh k Brest-Litovsku. Kým saské oddiely im postupovali v päťach cez Šerešovo, rakúsky zbor tiahol súběžnou trasou, ktorá ležala viac na východ a viedla cez Novi-Dvor, Pružany, Sokolov a do obce Kusicy, kde sa 25. novembra stretla Banchiho divízia a Frehlichova brigáda s ruským zadným vojom, ktorý rozprášila.¹¹⁰ Prenasledovanie bolo veľmi efektívne a nedovolilo Rusom, aby sústredili svoje jednotky. Dňa 27. novembra zatlačil generál Frehlich Rusov až za riekou Muhavec a do močiarov južne od nej. Počas prenasledovania stratila Sackenova armáda minimálne 8000 mužov, čiže asi tretinu pôvodného počtu.¹¹¹

Kým maršal Schwarzenberg s generálom Reynierom tlačili Sackenove jednotky do močiarov rieky Muhavec, na rieke Berezine sa odohrával zúfalý boj zvyšku Napoleonovej armády s presilou Kutuzovových, Wittgensteinových a Čičagovových jednotiek. Armáda admirála Čičagova po obsadení Minska pokračovala smerom na východ do Borisova, kde sa nachádzal most cez Berezinu a kadiaľ viedla plánovaná ústupová trasa francúzskych vojsk. Tu zahnal jednotky 5. francúzskeho zboru pod vedením Dabrowského na východný breh rieky a mesto obsadil. Francúzskym jednotkám maršala Oudinota sa síce podarilo 21. novembra ruské vojská zatlačiť späť, no Čičagov na ústupe rozkázal most cez Berezinu spáliť, čím sa zdal osud Napoleonových oddielov spečatený. Prieskumné jednotky francúzskeho predvoja však napokon objavili brod v Studenke, na sever od Borisova, cez ktorý ustupujúca armáda prešla 25. až 28. novembra na západný breh, pričom sa musela brániť útokom ruských vojsk z oboch smerov.¹¹²

Aj keď sa francúzskemu cisárovi podarilo poslednými silami vyviaznúť z pasce pri Berezine, jeho armáda bola priveľmi vyčerpaná, než aby sa zúčastnila ústupových bojov a pochod Francúzov sa zmenil na útek. Dňa 29. novembra dostal veliteľ rakúskeho zboru rozkaz od Napoleona, aby sa presunul na sever a spojil sa s jeho silami na ústupovej trase. Vinou zmätočných správ zo štábu hlavných síl francúzskej armády, nikto zo spojeneckých vojsk s určitosťou nepoznal skutočnú situáciu, ani nevedel o pohromách, ktoré postihli ustupujúce francúzske jednotky.¹¹³ Na základe Napoleonovho nariadenia sa oba armádne zbory počas posledných no-

¹⁰⁷Tamže, s. 411.

¹⁰⁸Tamže, s. 410 – 411.

¹⁰⁹ESPOSITO, V. J. – ELTING, J. R.: c. d., m. 122.

¹¹⁰Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr.1., s. 299.

¹¹¹PILCH, J.: c. d., s. 410.

¹¹²ESPOSITO, V. J. – ELTING, J. R.: c. d., m. 123 – 125.

TARLE, J. V.: c. d., s. 306 – 308.

¹¹³PILCH, J.: c. d., s. 416.

vembrových dní odpúťali od Sackenových síl a začali postupovať po dvoch trasách na Slonim, odkiaľ Schwarzenberg plánoval pokračovať do Minska. Reynierov 7. zbor posilnený Bianchiho divíziou a Frehlichovou brigádou pochodovali cez Sielec, Voronilovice a Bliznu, Rakúšania sa presúvali cez Kartuskú-Berezu, Kosovo a Dieviatkovice.

Dňa 6. decembra boli postavenia spojencov nasledujúce: Reynier stál na západe v okolí Blizny, predný rakúsky voj pod vedením Zechmeistera v Nesviži, generálmajor Mohr zo svojím vyčleneným oddielom na severe na pravom brehu Nemenu v Bielici a Schwarzenberg s hlavnými silami v okolí Slonimu.¹¹⁴

Až v Slonime dostal rakúsky veliteľ neurčité a neúplné správy o ústupe francúzskej armády a generál Mohr hlásil prítomnosť silných ruských jazdeckých hliadok. Z tohto dôvodu maršal Schwarzenberg nepokračoval ďalej na severovýchod do Minska, ale stiahol Reyniera na západ do Novi-Dvoru a sám 14. decembra postúpil cez Golyнку na sever bližšie k Nemenu. Zechmeisterova brigáda posilnená tromi pešími prápormi a 8. husárskym plukom napádala ruské jednotky, ktoré prenasledovali ustupujúcich Francúzov. Tí dorazili 9. decembra do Vilniusu a 15. decembra sa stiahli v Kovne cez Nemen.¹¹⁵

V tento deň sa úplná informácia o Napoleonovom ústupe dostala k maršalovi Schwarzenbergovi, ktorý zhromaždil svoj zbor a rozhodol sa chrániť zásobovacie sklady v Grodne a v Bialystoku.¹¹⁶ Do Grodna vyslal brigádu generála Frehlicha, kým hlavné sily zboru sa stiahli do Bialystoku, kde mali zároveň kryť cestu do Varšavy. Frehlich v Grodne našiel len zvyšky niekoľkých bavorských peších práporov, ktoré odmietli mesto brániť a pokračovali v ústupe na západ. Generálmajor Frehlich, ktorý mal len oslabené tri husárske pluky nevhodné pre obranu mesta, sa rovnako stiahol k hlavnému voju.¹¹⁷ V Bialystoku sa 21. decembra k rakúskemu zboru pripojila aj brigáda generálmajora Mohra.¹¹⁸ V tomto meste sa zbor nachádzal do 25. decembra, keď ustúpil pred postupujúcimi Rusmi do Pultuska na sever od Varšavy, pričom jeho ústup kryla husárska Frehlichova brigáda. Zároveň ustupoval aj Reynierov zbor a 3. januára zaujal postavenie pri Okunieve.¹¹⁹

Príchod zimy koncom novembra podstatným spôsobom ovplyvnil presuny a bojové operácie rakúskeho zboru. Do 22. novembra zbor stratil 6000 mužov, z ktorých väčšina bola pripútaná na lôžko z vyčerpania a chorôb, najčastejšie horúčky a zápalu pľúc. Pre silné mrazy (až -24°C) len v posledný deň pochodu k Slonimu utrpelo vážne omrzliny asi 500 mužov.¹²⁰ Dňa 8. decembra v brigáde generála Zechmeistera bolo 82 mužov s končatinami, nosmi alebo ušami omrznutými do takej miery, že sa museli podrobiť chirurgickému zákroku.¹²¹

Útrapy ešte zvyšoval chronický nedostatok oblečenia, takže vojaci, ktorým sa pošťastilo podieľať sa na ukoristení trénu Sackenovej armády, sa uspokojili aj s orientálnymi šatami a kňazskými rúchami, ktoré sa v ňom nachádzali. Toto náhradné oblečenie aspoň trochu zmiernilo nebezpečenstvo omrznutia, aj keď jednotky pôsobili dojemom „maškarného sprievodu“.¹²² Husári boli takisto vo výhode, pretože súčasťou ich uniformy boli kožušky, aj keď mali pôvodne len čisto dekoratívny charakter. Aby ochránili tie časti tela, ktoré neboli zahalené oblečením, natierali si vojaci, ale aj dôstojníci tváre, nohy a ruky lojom, takže sa zmenili na nepoznanie.¹²³

¹¹⁴Tamže, s. 416.

¹¹⁵ESPOSITO, V. J. – ELTING, J. R.: c. d., m. 126.

¹¹⁶Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr. 4., s. 381.

¹¹⁷Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr. 1., s. 302.

¹¹⁸Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr. 4., s. 381.

¹¹⁹PILCH, J.: c. d., s. 418.

¹²⁰Tamže, s. 430.

¹²¹Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr. 4., s. 382.

PILCH, J.: c. d., s. 430.

¹²²Geschichte des k.u.k. Husaren-Regiments Nr. 6., s. 611.

¹²³Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr. 4., s. 382.

Husté sneženie spôsobovalo častú stratu orientácie, čo takmer znemožňovalo už beztak nedostatočné zásobovanie. Cesty pokryté ľadom a závejmi spomaľovali pochod jednotiek a zmrznutý sneh zraňoval nohy koní, ktoré navyše nemohli byť ani poriadne podkuté. Kone, nútené brodiť sa hlbokým snehom, padali od vysilenia.

V silných mrazoch pred úplným umrznutím chránil iba telesný pohyb, čiže nebolo možné sa ani viesť na voze či sedieť v sedle, pretože to viedlo k okamžitému podchladeniu. To znásobovalo straty zboru, lebo väčšina tých, ktorí nevládali ďalej pochodovať, umrela.¹²⁴

Okrem mrazu neustále rástli aj problémy so zásobovaním potravinami. Územie, ktoré bolo dejiskom bojov celých päť mesiacov, bolo úplne vydrancované, takže väčšina beztak chudobného domáceho obyvateľstva bola nútená sa vystáňovať alebo živorila na korenkoch.¹²⁵ To všetko len znásobovalo nutnosť odpočinku úplne vyčerpaných jednotiek v Bialystoku a v Polocku a vylučovalo ďalšie pokračovanie bojov.

Dňa 22. decembra uzavrel maršal Schwarzenberg ústnu dohodu s Rusmi o zastavení bojov,¹²⁶ čím si zabezpečil bezpečný ústup k Polocku, kde sa celý zbor sústredil. Počas celého januára 1813 prebiehali rokovania, po tom, čo ruský štátny radca Anstätt odovzdal Schwarzenbergovi list cára Alexandra adresovaný cisárovi Františkovi I., v ktorom mu ponúkol prímerie pod podmienkou, že zruší spojenectvo s Napoleonom, stiahne sa za riekou Vistulu a odovzdá Varšavu ruským jednotkám.¹²⁷ Pôvodný ruský návrh Viedni, aby sa Rakúsko okamžite pridalo na stranu Ruska a zaútočilo na svojich francúzskych spojencov, Metternich, zatiaľ len opatrne zvažujúci zmenu rakúskej politiky, odmietol, poveril však knieža Schwarzenberga uzavrieť prímerie a zbor čo najskôr presunúť do Haliče, aby sa mohol po doplnení ujať novej úlohy – zabezpečenia neutrality rakúskeho územia.¹²⁸

Výsledné prímerie bolo uzavreté medzi maršalom Schwarzenbergom a hlavným veliteľom ruskej armády Kutuzovom dňa 30. januára 1813 a okrem už spomenutých podmienok obsahovalo klauzulu, že prímerie platí aj pre francúzske zbory v blízkosti rakúskych pozícií,¹²⁹ čo sa týkalo zvyšku Poniatowského poľských jednotiek v 5. zbore.¹³⁰ Reynierov saský zbor sa nachádzal príďaleko na západe, aby sa táto podmienka vzťahovala aj naň, a preto sa rakúsky maršal aspoň snažil postupovať do Haliče trasou, ktorá zároveň kryla Reynierov ústup.¹³¹

Po podpísaní prímeria sa zbor stiahol za riekou Vistulu a ustúpil ku Krakovu, kam dorazil 17. februára 1813 a následne zaujal obranné postavenie na hraniciach.¹³² Knieža Schwarzenberg bol povolaný do Viedne a 19. februára odovzdal velenie poľnému podmaršalovi Frimontovi. Celý zbor zostal v Haliči až do mája, keď bol definitívne rozpustený.¹³³

Zároveň bola väčšina jednotiek, ktoré rakúsky zbor tvorili, prevelená do Čiech, kde sa vytvárala nová armáda, ktorá mala zabrániť vstupu akýchkoľvek cudzích vojsk na územie Rakúskeho cisárstva. Zvyšok oddielov zostal s rovnakou úlohou v Haliči a bol doplnený posilami. Metternich odmietol pripojiť sa vojensky k niektorej z bojujúcich strán a vyhlásil ozbrojenú neutralitu Rakúska,¹³⁴ čím vlastne veľmi šikovne vyviazol Rakúsko z nepriateľstva voči Rusku a zároveň ho zbavil spojenectva s Napoleonom, ktoré sa stalo priveľmi nebezpečným. Naopak, neutrálne postavenie mu umožnilo štylizovať sa do roly mierového sprostredkovateľa

¹²⁴PILCH, J.: c. d., s. 431.

¹²⁵Tamže, s. 432.

¹²⁶Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr. 4., s. 382.

¹²⁷PILCH, J.: c. d., s. 418.

¹²⁸ŠEDIVÝ, J.: Metternich kontra Napoleon. Praha, Knižný klub 1998, s. 121.

¹²⁹PILCH, J.: c. d., s. 418.

¹³⁰ESPOSITO, V. J. – ELTING, J. R.: c. d., m. 126.

¹³¹Geschichte des k.u.k. Husaren-Regiments Nr. 7. Wien, Verlag des Regiments 1896, s. 263.

¹³²Geschichte des k.u.k. Husaren-Regiments Nr. 6., s. 614.

¹³³Geschichte des k.u.k. Husaren-Regimentes Nr. 1., s. 306.

¹³⁴Šedivý, J.: c. d., s. 122.

a zároveň sa stať rozhodujúcim činiteľom, ktorý môže zvrátiť rovnováhu v prospech jednej alebo druhej strany.

Rakúsky zbor pod velením maršala Schwarzenberga bol počas celého polroka trvajúceho ťaženia priveľmi vzdialený od jemnej politiky viedenského dvora a napriek nedostatočnej finančnej podpore a poskytnutia posíl, ktoré by mohlo naštrbiť tajné rusko-rakúske rokovania, sa snažil o čo najlepšie splnenie úloh vyplývajúcich z postavenia pravého krídla francúzskej armády. Počas operácií v Rusku sa zbor zúčastnil takmer 60 šarvátok a bitiek, v ktorých sa ani v najmenšom nehľadalo na politické dohody či tajné dohovory, o čom svedčia aj straty, ktoré utrpel: 7000 zabitých a ranených v bitkách, 5000 mŕtvych v dôsledku chorôb a podchladenia¹³⁵ a asi 4000 chorých, ktorí zostali vo Varšave, keďže neboli schopní prevozu do Haliče.¹³⁶ Späť na rakúske územie sa teda vrátila sotva polovica mužov, ktorí sa ťaženia zúčastnili.

Účasť Schwarzenbergovho rakúskeho zboru na ťažení do Ruska môže zo spätného pohľadu pôsobiť ako zbytočná vojenská epizóda vo vojnách proti Napoleonovi. Pre Rakúsko však bola vlastne politickým víťazstvom, keďže:

- spojenecká zmluva s Francúzskom bola dodržaná;
- v prípade Napoleonovho víťazstva by účasť zboru upevnila rakúsko-francúzske spojenectvo;
- aj napriek početným stratám si zbor vďaka dobrému veleniu uchoval bojaschopnosť, takže neskôr vytvoril jadro novej armády v Čechách;
- oslabenie Ruska vo vojne aj v dôsledku bojových operácií zboru prinútilo spojencov (Rusko, Prusko a Veľkú Britániu), aby sa uchádzali o alianciu s Rakúskom, čo umožnilo zvýšiť rakúsku medzinárodnú prestíž i návrat monarchie do čela protinapoleonskej opozície, ktorá napokon dosiahla dvojnásobnú abdikáciu francúzskeho cisára, čím sa vytvorili predpoklady pre vytvorenie systému Svätej aliance na Viedenskom kongrese roku 1815.

Tabuľka č. 1

Divízia poľného podmaršala Trautenbergera¹³⁷

BRIGÁDA	JEDNOTKA	POČET /PRÁP./ ŠVADR.	POČET		
			Pešiáci	Jazdci	Delá
generálmajor Zechmeister	1. varaždínsky hraničiarsky prápor	1	1284	–	–
	5. prápor poľných strelcov	1	576	–	–
	8. husársky pluk Kienmayer	6	–	877	–
generálmajor Pflacher	58. peší pluk Beaulieu	2	1781	–	–
	39. peší pluk Duka	2	1799	–	–
Spolu		6/6	5440	877	–

¹³⁵Geschichte des k.u.k. Husaren-Regiments Nr. 6., s. 614.

¹³⁶PILCH, J.: c. d., s. 433.

¹³⁷PILCH, J.: c. d., s. 9 – 10.

Tabuľka č. 2

Divízia poľného podmaršala Bianchiho¹³⁷

BRIGÁDA	JEDNOTKA	POČET /PRÁP./ ŠVADR.	POČET		
			Pešiáci	Jazdci	Delá
generálmajor Lilienberg	48. peší pluk Simbschen	2	1726	–	–
	19. peší pluk Alvinczy	2	1777	–	–
generálmajor knieža Hessen- -Homburg	33. peší pluk Colloredo	2	1768	–	–
	2. peší pluk Hiller	2	1805	–	–
generálmajor knieža Lichtenstein	Granátnický prápor Kirchenbetter (z uh. plukov 34,37,60)	1	690	–	–
	Granátnický prápor Przecziński	1	687	–	–
	32. peší pluk Esterházy	2	1806	–	–
	34. peší pluk Davidovič	2	1769	–	–
Spolu		14/0	12028	–	–

Tabuľka č. 3

Divízia poľného podmaršala Siegenthala¹³⁷

BRIGÁDA	JEDNOTKA	POČET /PRÁP./ ŠVADR.	POČET		
			Pešiáci	Jazdci	Delá
generálmajor Meyer, neskôr Andráši	9. peší pluk Czartorisky	1	1004	–	–
	41. peší pluk Kottulinsky	2	1689	–	–
	30. peší pluk De Ligne	2	1962	–	–
generálmajor Mohr	7. prápor poľných strelcov	1	569	–	–
	2. varaždínsky hraničiarsky prápor	1	1257	–	–
	4. husársky pluk Hessen-Homburg	6	–	931	–
Spolu		7/6	5881	931	–

¹³⁷PILCH, J.: c. d., s. 9 – 10.

Tabuľka č. 4 *Jazdecká divízia poľného podmaršala Frimonta*¹³⁷

BRIGÁDA	JEDNOTKA	POČET /PRÁP./ ŠVADR.	POČET		
			Pešiáci	Jazdci	Delá
generálmajor Frehlich	1. cisársky husársky pluk	6	–	920	–
	3. švališerský pluk O'Reilly	6	–	891	–
	2. švališerský pluk Hohenzollern	6	–	950	–
generálmajor Wrede	12. dragúnsky pluk Riesch	4	–	705	–
	4. dragúnsky pluk Levehner	4	–	678	–
	6. husársky pluk Blankenstein	6	–	838	–
Spolu		0/32	–	4982	–

Tabuľka č.5 *Zborové delostrelectvo, štábne a podporné jednotky*¹³⁷

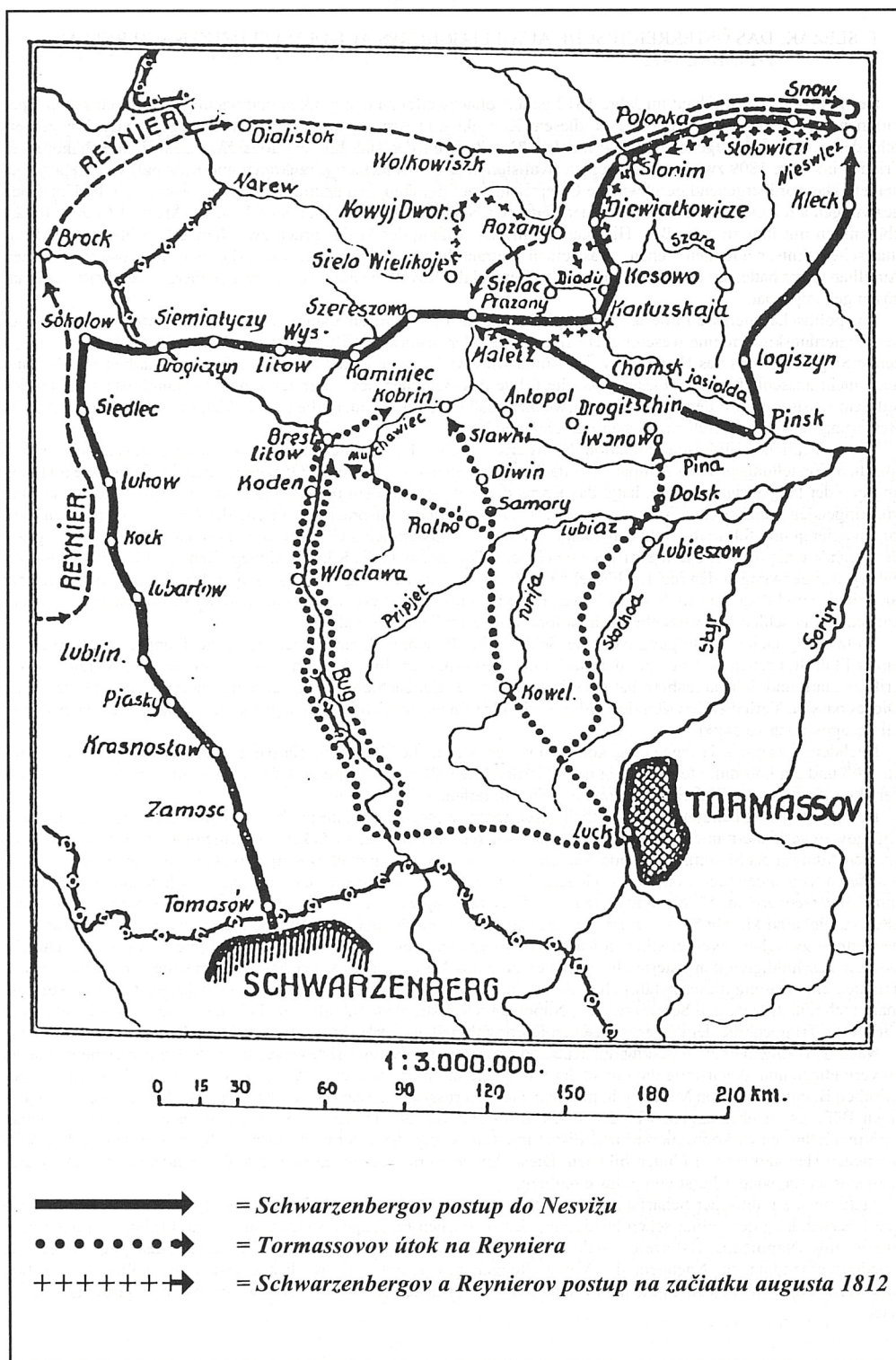
JEDNOTKA	ZLOŽENIE	POČET	
		VOJACI	DELÁ
Delostrelectvo	5 rôt 2 trojlibrové batérie (po 8 kanónov) 4 šesťlibrové brigádne batérie (po 8 kanónov) 1 šesťlibrová a 1 dvanásťlibrová obliehacia batéria (po 4 kanóny a 2 húfnice) 2 šesťlibrové jazdecké batérie (po 6 kanónov a 2 húfnice)	916	76
Ženisti a zákopníci	2 veľké, 2 malé mosty, 50 pontónov	565	–
Sanitný oddiel	2 roty, 50 lazaretných vozov		
Štábne jednotky	2 pešie, 2 jazdecké roty		
Poľná pekáraň a trén		3184	–
Spolu		4665	76

¹³⁷PILCH, J.: c. d., s. 9 – 10.

Tabuľka č. 6 *Organizačná štruktúra zboru od konca októbra 1812*¹³⁸

ZADELENIE	BRIGÁDA	JEDNOTKA	POČET	
			PRÁP.	ŠVADR.
Predvoj	<i>generál Frehlich</i>	1. cisársky husársky pluk	–	6
		6. husársky pluk Blankenstein	–	6
		7. husársky pluk Lichtenstein	–	6
		1 jazdecká batéria	–	–
Pravé krídlo: poľný podmaršal Trautenberg zástupca: generál Pflacher	<i>generál Suden</i>	švadróna 4. husárskeho pluku Hessen-Homburg	–	1
		5. prápor poľných strelcov	1	–
		Varaždínsky hraničiarsky prápor	1	–
	<i>generál Winzian</i>	58. peší pluk Beaulieu	2	–
		39. peší pluk Duka	2	–
		12. peší pluk Lichtenstein	2	–
		1 šesťlibrová batéria	–	–
Stred: poľný podmaršal Bianchi	<i>generál knieža Hessen-Homburg</i>	2. peší pluk Hiller	2	–
		33. peší pluk Colloredo-Mansfeld	2	–
	<i>generál Mariáši (predtým Lilienberg)</i>	48. peší pluk Simbschen	2	–
		19. peší pluk Hessen-Homburg (predtým Alvinzy)		
	<i>generál knieža Lichtenstein</i>	32. peší pluk Esterházy	2	–
		34. peší pluk Davidovič	2	–
2 prápory granátnikov		2	–	
		2 šesťlibrové batérie	–	–
Ľavé krídlo: poľný podmaršal Siegenthal	<i>generál Andráši (predtým Mayer)</i>	švadróna 4. husárskeho pluku	–	1
		7. prápor poľných strelcov	1	–
		Varaždínsky hraničiarsky prápor	1	–
		9. peší pluk Czartorisky	2	–
	<i>plukovník Geiger</i>	41. peší pluk Kottulinsky	2	–
		1. peší cisársky pluk	2	–
		1 šesťlibrová batéria	–	–
Záloha: poľný podmaršal Frimont	<i>generál Wrede</i>	12. dragúnsky pluk Riesch	–	4
		4. dragúnsky pluk Levehner	–	4
		8. husársky pluk Kienmayer	–	6
	<i>generál Zechmeister</i>	3. švališerský pluk O'Reilly	–	6
		2. švališerský pluk Hohenzollern	–	6
	<i>generál Mohr</i>	30. peší pluk DeLigne	2	–
	4. husársky pluk Hessen-Homburg	–	4	
		1 trojlibrová batéria	–	–
Delostrelecká záloha: generál Wachtenburg		1 dvanásťlibrová batéria	–	–
		1 šesťlibrová batéria	–	–
		1 trojlibrová batéria	–	–
SPOLU			30	50

¹³⁸PILCH, J.: c. d., s. 402



T. SLEZÁK: DAS ÖSTERREICHISCHE AUXILLIAR-KORPS AUF DEM FELDZUG NACH RUßLAND
IM JAHRE 1812

Der Feldzug nach Rußland im Jahre 1812 gehört ohne Zweifel zu den größten und wichtigsten militärischen Operationen der napoleonischen Periode. In diesem Konflikt sind Armeen in einer bisher nicht gesehene Menge verschiedener Nationen gegeneinander gestanden. Die Position der Habsburger-Monarchie nach dem Schönbrunner Frieden im Jahre 1809 zwischen den beiden rivalisierenden Großmächten (Frankreich und Rußland) war nicht zu beneiden. Das vorübergehend geschwächte Österreich, trotz Bemühungen neutral zu bleiben, war durch die Umstände gezwungen am Konflikt unmittelbar an der Seite von Napoleon zu partizipieren und am 14. März 1812 ein Militärabkommen mit ihm zu schließen. Hier kann man den Anfang des Widerspruch zwischen den politischen und militärischen Entscheidungen sehen, was einen beträchtlichen Einfluß auf die Aktionen des österreichischen Auxilliar-Korps hatte, das unter der Führung von General der Kavallerie Fürst von Schwarzenberg an der Seite der Franzosen gekämpft hat.

Das politische Interesse forderte eine möglichst kleine Teilnahme an Kämpfen, woraus dann die Unmut der Wiener Regierungskreisen eine wesentlichere finanzielle oder materielle Hilfe zu leisten folgte. Obwohl der vorausgesetzte Sieg Napoleons das Hauptmotiv des Bündnisses war, konnte man eine spätere Zusammenarbeit mit Rußland auch nicht ausschließen. Aus dieser Tatsache folgte das Bemühen des österreichischen Außenministers Metternich auf dem russischen Hof den Eindruck zu erwecken, daß Österreich widerwillen am Feldzug teilnimmt und auf frühe Besserung der österreichisch-russischen Beziehungen hofft.

Die tatsächliche militärische Situation des österreichischen Korps unterscheidete sich aber grundsätzlich von politischen Vorstellungen. Trotz Antipathie einfacher Soldaten und vor allem der Offiziere gegen die Teilnahme im Krieg an Seite der langjährigen Feinde, hatte das Korps die Aufgabe auf dem rechten Flügel der ins russische Binnenland vordringenden französischen Armee zu operieren. Diese Aufgabe entsprach am Anfang der Absicht sich nicht zu stark zu engagieren und führte die Soldaten auch nicht weit von Österreich's Grenzen weg. Das hat sich aber völlig geändert nachdem die russische Dritte Armee von General Tormassov in die Kämpfe eingegriffen hat. Fürst von Schwarzenberg war gezwungen den rechten Flügel zu verteidigen, was zu blutigen Schlachten und russischer Niederlage bei Siegniewice und Podubnie am 8. und 12. August 1812 führte. Mit diesem Sieg war auch der französische Kaiser sehr zufrieden und schlug Schwarzenberg für Beförderung zum Feldmarschall vor.

Trotz erfolgreicher Verfolgung nach der Schlacht bei Podubnie, konnten sich Truppen durch Rückzug hinter Fluß Styr retten und sich um die Stadt Luck neuformieren. Ihre Positionen waren für einen erfolgreichen Angriff zu stark und Schwarzenberg hat sich deshalb nur auf Beobachtung und Beunruhigung des Feindes beschränkt. Dieses passive Verhalten hat sich durch die Nachrichten über die sich nähernde große russische Armee unter Admiral Čičagov noch verstärkt.

Nachdem Čičagov's Truppen eingekommen waren, wurde die Übermacht für das ermüdete österreichische Korps zu groß und ein koordiniertes Rückzug nach Norden blieb als einzige Option. Es war dabei unvermeidlich, daß sich der Weg für russische Einheiten ins französische Hinterland öffnete.

Durch schlechte Bedingungen wesentlich geschwächt, versuchte der österreichische Kommandeur diese Absicht von Čičagov zu verhindern und das Durchdringen der Russen in Napoleon's Rücken zu vermeiden. Er verfolgte den russischen Admiral bis Slonim, als er eine Nachricht erhielt, daß ein feindliches Korps von General Sacken seine Nachhut, deren Kommandeur der französische General Reynier war, zu zerstören droht. In einem entscheidenden Augenblick traf Schwarzenberg am 13. November 1812 die Entscheidung weitere Verfolgung von Čičagov einzustellen und mit allen verfügbaren Mitteln Sacken's Truppen anzugreifen. Er befürchtete eine Niederlage seines österreichischen Korps wenn er zwischen zwei feindlichen Kampfgruppierungen weiteroperieren würde. Mehrere Zeitgenossen und Historiker beschuldigten den österreichischen Feldherrn des Verrats, aber dieser Manöver brachte für österreichische Truppen eine Lösung dieser gefährlichen Situation und rettete gleichzeitig Reynier's sächsisches Korps. Dazu muß man noch hinzufügen, daß Schwarzenberg Napoleon's katastrophale Situation nicht kannte und es ist fraglich ob er Čičagov's Truppen, die dem österreichischen Korps zahlenmäßig überlegen waren, überhaupt hätte aufhalten können.

Nach dem allgemeinem Rückzug aus Rußland am Ende des Jahres 1812, versuchte noch Schwarzenberg Warsau zu verteidigen und gleichzeitig die Flucht der völlig zerstörten französischen Armee zu decken. Das Ergebnis der politischen Bemühungen von Metternich, mit dem Ziel den russischen Tzar Alexander I. von der Möglichkeit des künftigen Bündnis zu überzeugen, war der Waffenstillstand von 30. Januar 1813 zwischen Österreich und Rußland. Er ermöglichte einen koordinierten und disziplinierten Abzug der österreichischen Truppen, die dann einen Kern der neuen Hauptarmee in Böhmen bildeten. Diese Armee wurde stufenweise auf 200 000 Soldaten verstärkt, Kommandeur wurde wieder Fürst von Schwarzenberg.

Metternich's politischer Scharfsinn ermöglichte in den Frühlingsmonaten des Jahres 1813 nicht nur die allmähliche Überwindung der militärischen Niederlage des russischen Feldzuges, sondern auch eine Entbindung des Bündnisses mit Napoleon. Österreich deklarierte strenge Neutralität und spielte sogar den Vermittler bei Friedensverhandlungen. Nachdem die Verhandlungen gescheitert sind, wechselte Österreich völlig die Position und wurde zum wichtigsten Oponenten Frankreichs in der neuen Koalition und gewann so seinen Großmachtstatus wieder.